

Prinsjesdag 2022 – Analyse miljoenennota 2022 en begrotingen

De Unie van Waterschappen heeft voor u de meest relevante elementen uit de Prinsjesdagstukken per thema op een rij gezet.

Voor alle Prinsjesdagstukken zie: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/prinsjesdag/miljoenennota-en-andere-officiële-stukken>

Inhoudsopgave

1	Troonrede	2
2	Infrastructuur en Waterstaat	2
3	Binnenlandse zaken	16
4	Landbouw, Natuur en Visserij	25
5	Economische zaken en Klimaat	33
6	Financiën	38
1	Buitenlandse zaken/buitenlandse handel en os	38
2	Sociale zaken en werkgelegenheid	39
3	Justitie en veiligheid	39
4	Onderwijs, cultuur en wetenschap	41
5	Miljoenennota	41
6	Deltafonds	43
7	Gemeentefonds	45
8	Belastingplan	46

1 TROONREDE

- **Klimaat- en stikstofprobleem** komt op Nederland af.
- Er zijn **ecologische grenzen** die samenhangen met **ruimte en natuur**.
- Draagvlak nodig voor **aanpak stikstofproblematiek** om te komen tot een **vitaal platteland**.
- Omslag nodig naar **kringlooplandbouw**.
- Urgentie **klimaataanpak** en **energietransitie**.
- Streven naar **energiebesparing** en meer **schone energie**: vóór eind 2022 onafhankelijk van fossiele brandstoffen uit Rusland.
- **Groene waterstof, windenergie** en **kernenergie**.
- **Droogte van deze zomer** houdt verband met **extreme weersomstandigheden: aanpassing aan klimaatverandering**.
- **Verduurzaming** is belangrijk.
- Er komt een **nieuw pensioenstelsel**.

2 INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Onderwerp: klimaatmitigatie
Blz: 19 (+ 122)
Tekst uit begroting: Het Nationaal plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) stimuleert alle overheden om hun inkoopkracht in te zetten voor het versnellen van de transitie naar een klimaatneutrale en circulaire economie. Zowel producenten als consumenten moeten concrete stappen kunnen zetten naar een meer circulaire economie. Om dit te bereiken steunt lenW duurzame initiatieven in de samenleving. Daarom stimuleert de Minister in samenwerking met andere ministers Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) door het Rijk en het verantwoord inkopen bij decentrale overheden, met speciale aandacht voor klimaatneutraal en circulair inkopen, zoals uitgewerkt in het door lenW gecoördineerde interdepartementale actieplan MVI 2021-2025.
Reactie Unie: De waterschappen hebben besloten het nieuwe Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen te ondertekenen op 13/10/22. Dit is een initiatief van de staatssecretaris van lenW en een van de actiepunten uit het actieplan MVI 2021-2025. De waterschappen geven gezamenlijk uitvoering aan dit manifest via de strategie duurzaam opdrachtgeverschap waterschappen.

Onderwerp: klimaatmitigatie
Blz: 130
Tekst uit begroting: Klimaatmaatregelen In het kader van het Klimaatakkoord worden middelen uit de beschikbaar gestelde middelen voor klimaatmaatregelen ingezet ter stimulering van: <ul style="list-style-type: none">– Ketenaanpak– Klimaatneutraal en circulair inkopen en aanbesteden– Recycling en hergebruik van (bio)plastics en textiel– Grond, weg en waterbouw (GWW).
Reactie Unie:

De waterschappen maken graag met IenW afspraken om samen te werken aan klimaatneutraal en circulaire inkoop en aanbesteden in de grond-, weg- en waterbouw sector (GWW). Dit is een afspraak uit het Klimaatakkoord en de waterschappen komen dan ook graag in aanmerking voor deze middelen.

Onderwerp: klimaatmitigatie

Blz: 16

Tekst uit begroting:

In 2023 zal verder worden gewerkt aan de afgesproken reductie van de CO₂- en stikstofuitstoot van de mobiliteitssector. Daarnaast bepleit Nederland in Europees verband een zo ambitieus mogelijk reductiedoel voor de uitstoot van de CO₂. Hierbij is het ook belangrijk om sterk in te zetten op de uitrol van laad- en tankinfrastructuur voor zero-emissie voertuigen. Ook maakt IenW met de bouwsector vervolgafspraken over Schoon en Emissieloos Bouwen.

Reactie Unie:

De waterschappen zitten aan tafel bij de afspraken die IenW met de bouwsector maakt over Schoon en Emissieloos Bouwen. Wat daarbij van belang is dat IenW met allerlei subsidies niet alleen het bedrijfsleven ondersteund deze transitie te maken, maar ook de medeoverheden hierbij ondersteuning biedt.

Onderwerp: klimaatadaptatie: capaciteit bij het rijk voor water en bodem

Blz: 233 en 234

Tekst uit begroting:

Voor het realiseren van de intensiveringen op het terrein van water en bodem is extra capaciteit noodzakelijk. Dat geldt voor meerdere onderdelen: taskforce Bodem en Klimaatadaptatie, de kabinetsprioriteit om water en bodem sturend te maken bij de gebiedsontwikkeling, de beleidstafel internationaal en Waterveiligheid Zeespiegelstijging. Tevens is extra inzet nodig voor het Zoetwaterprogramma, Noordzee Wadden en energietransitie. In totaal gaat het om een uitbreiding van ca. 36 fte.

Reactie Unie:

Het is belangrijk dat het ministerie van I&W voldoende uitvoeringskracht heeft om klimaatadaptatie meer aandacht te geven. Goed dat voor onder andere klimaatadaptatie meer capaciteit wordt vrijgemaakt.

Onderwerp: klimaatadaptatie

Blz: 45

Tekst uit begroting: Financiële middelen worden ingezet voor opdrachten die bijdragen aan de transitie naar een klimaatbestendige ruimtelijke inrichting van Nederland. IenW heeft hierbij een coördinerende rol, gericht het aanjagen van onderdelen van het eigen ministerie en de andere departementen, om in hun sectoren klimaatadaptatie onderdeel maken van beleid en uitvoering. Verder worden middelen ingezet om ook particuliere organisaties en burgers te stimuleren om maatregelen te nemen die de weerbaarheid tegen weersextremen vergroten. De uitgaven passen verder bij de verdere uitwerking van de Nationale Adaptatie Strategie. De uitwerking van de NAS loopt voor een belangrijk deel ook via het Deltaprogramma, in het bijzonder via Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie.

Reactie Unie: Het ministerie van I&W heeft een coördinerende rol voor klimaatadaptatie (in het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie en de Nationale Adaptatiestrategie). Het is goed dat I&W hiervoor middelen reserveert, evenals voor het klimaatbestendig maken van het eigen beleid en uitvoering van I&W.

Onderwerp: Water en bodem sturend
Blz: 21
<p>Tekst uit begroting:</p> <p><i>Water en bodem sturend bij ruimtelijke planvorming</i></p> <p>In het coalitieakkoord is afgesproken dat water en bodem sturend worden bij ruimtelijke planvorming. Grote delen van het landelijk gebied hebben te maken met problemen van bodemkwaliteit. Door verkeerd bodemgebruik wordt de natuurlijke functie van de bodem aangetast (verdroging, overbemesting, verontreiniging). Hierdoor verliest de bodem belangrijke functies voor onder andere landbouw en natuur. Daarnaast daalt de bodem door inklinking van veen. Urgent is de opgave om te zorgen voor de beschikbaarheid van voldoende en schone bronnen voor de bereiding van drinkwater.</p> <p>Het bodem- en watersysteem is niet in staat om zonder ingrijpen de impact van klimaatverandering op te vangen. Niet alles kan overal, er moeten ruimtelijke keuzes gemaakt worden en er is meer ruimte nodig voor het water. Daar waar adaptatie niet afdoende blijkt, is transformatie nodig. IenW concretiseert met medeoverheden de doelen en randvoorwaarden hoe rekening te houden met het water- en bodemsysteem in het ruimtelijk domein, ook om desinvesteringen te voorkomen. Dit gebeurt in verbinding met de aanscherping van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en programma NOVEX, het Nationaal Programma Landelijk Gebied en het Woningbouwprogramma. In 2023 worden bestuurlijke afspraken gemaakt en benodigd (juridisch) instrumentarium uitgewerkt.</p>
<p>Reactie Unie:</p> <p>De waterschappen pleiten al jaren voor water en bodem sturend. Mooi dat dat in het coalitieakkoord en deze begroting terecht is gekomen en dat IenW met een programma aan de slag is. Het is daarbij belangrijk dat water en bodem sturend is in het landelijk én stedelijk gebied, en zowel bij ruimtelijke ordening als bij ruimtelijke inrichting. Alle plannen moeten afgestemd zijn op de draagkracht van het water- en bodemsysteem, en in de plannen moet voldoende ruimte zijn voor water (-berging, -veiligheid, klimaatadaptatie). Daartoe is het van belang dat waterschappen vanaf het begin betrokken zijn bij de totstandkoming van ruimtelijke plannen. De kaders vanuit het programma van IenW zouden getoetst moeten worden op haalbaarheid en uitvoerbaarheid door waterschappen. Belangrijk dat IenW hun programma goed inbrengt in andere programma's, met name voor het landelijk gebied (NPLG) en woningbouw.</p>

Onderwerp: Water en bodem sturend, bodemkwaliteit
Blz: 21
<p>Tekst uit begroting:</p> <p>In het coalitieakkoord is afgesproken dat water en bodem sturend worden bij ruimtelijke planvorming. Grote delen van het landelijk gebied hebben te maken met problemen van bodemkwaliteit. Door verkeerd bodemgebruik wordt de natuurlijke functie van de bodem aangetast (verdroging, overbemesting, verontreiniging). Hierdoor verliest de bodem belangrijke functies voor onder andere landbouw en natuur. (...)</p> <p>Het bodem- en watersysteem is niet in staat om zonder ingrijpen de impact van klimaatverandering op te vangen. Niet alles kan overal, er moeten ruimtelijke keuzes gemaakt worden en er is meer ruimte nodig voor het water. Daar waar adaptatie niet afdoende blijkt, is transformatie nodig. IenW concretiseert met medeoverheden de doelen en randvoorwaarden hoe rekening te houden met het water- en bodemsysteem in het ruimtelijk domein, ook om desinvesteringen te voorkomen. Dit gebeurt in verbinding met de aanscherping van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en programma NOVEX, het</p>

Nationaal Programma Landelijk Gebied en het Woningbouwprogramma. In 2023 worden bestuurlijke afspraken gemaakt en benodigd (juridisch) instrumentarium uitgewerkt.
Reactie Unie: De Unie steunt water bodem sturend in de ruimtelijke ontwikkeling en pleit in de realisatie voor: 1) krachtige heldere rijkskaders; 2) een helder spelregelkader over hoe water en bodem sturen toe te passen 3) de waterschappen willen in positie gebracht worden

Onderwerp: Bestuurlijke afspraken bodem
Blz: 56
Tekst uit begroting: Voor de periode vanaf 2023 wordt gewerkt aan bestuurlijke afspraken met de andere overheden: het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Unie van Waterschappen (UvW). (...) Tussen het Rijk en de andere overheden zijn in januari 2020 bestuurlijke afspraken vastgelegd in een intentieverklaring voor de verdere meerjarige aanpak. Deze afspraken zullen de basis vormen voor het verstrekken van een bijdrage aan de andere overheden voor de financiering voor de uit te voeren saneringen. De afspraken zullen betrekking hebben op de afronding van de aanpak van de historische bodemverontreinigingen en op de aanpak van andere bodemverontreinigingen waarvan de problematiek niet door een lokale overheid alleen gedragen kan worden. Hieronder kunnen bodemverontreinigingen met PFAS samenvallen. Verder zal ook de gestructureerde kennisopbouw en verspreiding over bodem worden uitgewerkt en uitgevoerd in samenwerking met de andere overheden.
Reactie Unie: Er zijn nog geen bestuurlijke afspraken gemaakt over bodem. De Unie vindt het jammer dat de eenzijdige insteek op bodemsaneringen het breder denken over bodem als onderdeel van grote maatschappelijke opgaven in het fysieke domein al zo lang belemmert. De Unie benadrukt dat het nodig is om interbestuurlijke afspraken te maken bij voorkeur in samenhang met water en bodem sturend bij voorkeur in samenhang met NPLG en de woningbouwopgave. Deze afspraken moeten niet gegijzeld worden door achterblijvende afspraken over de financiering van historische verontreinigingen.

Onderwerp: Bodem en PFAS
Blz: 52-53
Tekst uit begroting: Regisseren De Minister van IenW heeft voor Bodem en Ondergrond een systeem - en stelselverantwoordelijkheid. De Minister van IenW is vanuit deze rolopvatting verantwoordelijk voor: (...) - De verdere ontwikkeling van regelgeving en kennis van de bodem en ondergrond. Deze ontwikkeling ondersteunt het beleid van bodem en ondergrond als basis voor maatschappelijke opgaven en faciliteert de toepassing daarvan door de andere overheden. Dit geldt ook voor nieuwe bodembedreigende stoffen, zoals PFAS. (...) In december 2021 is een actualisatie van het handelingskader PFAS gepubliceerd. Op basis van dit handelingskader zal de verankering van PFAS in de bodemregelgeving plaatsvinden. (...) Ook zal moeten worden gezorgd dat de PFAS-bodemregelgeving aansluit op die van andere compartimenten. In 2023 zal verder worden gewerkt aan de ontwikkeling van een algemene methodiek voor niet-genormeerde stoffen in de bodem en waterbodem.
Reactie Unie:

Als stelselverantwoordelijke ligt er voor 2023 een belangrijke taak bij IenW om te zorgen voor betere aansluiting van de beleidskaders voor bodem en water. Op dit moment sluiten deze kaders onvoldoende op elkaar aan, waardoor het handelingskader PFAS niet in lijn is met de doelstellingen voor de KRW. De Unie spreekt het ministerie aan op deze botsende kaders en dringt erop aan dat het ministerie scherpe beleidskeuzes maakt om de uitvoeringspraktijk niet nog verder in de wielen te rijden en de (grond)waterkwaliteit niet verder achteruit te laten gaan. De Unie ondersteunt het Rijk hierbij met expertise vanuit de waterschappen.

Onderwerp: programmeren van kennis en innovatie voor water en bodem

Blz: 44-45

Tekst uit begroting:

Programmeerfunctie kennis en innovatie voor water en bodem In de programmeerfunctie werkt IenW met kennisorganisaties, bedrijven en overheden samen om vanuit maatschappelijke opgaven richting te geven aan de inzet van kennis en innovatie op water en bodem. IenW initieert en faciliteert het proces om overzicht te geven over kennis en innovaties voor water en bodem en jaarlijks op een aantal urgente thema's kansen en knelpunten te verkennen en te komen tot vervolgacties.

Reactie Unie:

Waterschappen, drinkwaterbedrijven, gemeenten en provincies werken samen met het Rijk aan de ontwikkeling van kennis die nodig is om de opgaven voor waterveiligheid, schoon en voldoende water te kunnen aanpakken en innovaties voor deze opgaven te ontwikkelen. De Unie van Waterschappen en STOWA nemen deel aan het proces aan de programmeerfunctie voor kennis en innovatie.

Onderwerp: Grondwater

Blz: 21

Tekst uit begroting:

Het veranderende klimaat maakt ons kwetsbaarder en vraagt om snel werk te maken van een klimaatrobuuste ruimtelijke inrichting van Nederland. Water beter vasthouden is zowel voor droogte als wateroverlast een belangrijke opgave.

Reactie Unie:

Ondanks de grote maatschappelijke zorgen over de robuustheid van ons grondwatersysteem, mede naar aanleiding van de vierde droge zomer in 5 jaar, is er in de begroting niet of nauwelijks aandacht voor het grondwater. Eind dit jaar publiceert de Interbestuurlijke Studiegroep Grondwater een advies aan het Bestuurlijk Overleg Water, waarin aanbevelingen worden gedaan die naar verwachting verregaande gevolgen kunnen hebben voor onze omgang met de grondwatervoorraden. Ook van het Rijk wordt een sterkere regie op het grondwaterbeheer verwacht. De Unie vindt het jammer dat het ministerie van IenW dit momentum niet aangrijpt om in het beleid voor 2023 het robuuster maken van de grondwaterbalans een plek te geven. Gelukkig zal het onderwerp mede naar aanleiding van het advies van de Studiegroep alsnog op de agenda komen te staan.

Onderwerp: zoetwatervoorziening

Blz: 21

Tekst uit begroting: Het veranderende klimaat maakt ons kwetsbaarder en vraagt om snel werk te maken van een klimaatrobuuste ruimtelijke inrichting van Nederland. Water beter vasthouden is zowel voor droogte als wateroverlast een belangrijke opgave. Met het Deltaprogramma Zoetwater maken we Nederland in 2050 weerbaar tegen droogte en watertekorten. Tussen 2022 en 2027 wordt door Rijk en regio een ambitieus maatregelenpakket uitgevoerd ter grootte van €800 miljoen, waarvan € 250 miljoen

uit het Deltafonds. Meer dan de helft van de investeringen is voorzien op de Hoge Zandgronden, om daar het water beter vast te houden. De programma's voor de zoetwaterregio's Oost en Zuid-Nederland zijn in 2022 van start gegaan en lopen door in 2023 en verder. Dat geldt ook voor de overige maatregelen die zijn gericht op het effectiever en doelmatiger verdelen van het beschikbare water, het gebruik van alternatieve bronnen en de (klimaat)robuustere inrichting en beheer van het watersysteem.

Reactie Unie: Tijdens de zomer van 2022 bleek opnieuw hoe belangrijk het is om hard te werken aan een nog betere zoetwatervoorziening in Nederland. Daar werken waterschappen hard aan, in samenwerking met partners in de Deltaprogramma Zoetwater.

Onderwerp: zoetwatervoorziening

Blz: 207

Tekst uit begroting: Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase
Deltaprogramma zoetwater Korte duiding: Naar verwachting krijgt Nederland in de toekomst steeds vaker te maken met perioden van droogte. Die kunnen leiden tot watertekorten voor onder meer drinkwatervoorziening, natuur, scheepvaart en industrie. De Deltabeslissing Zoetwater stelt dat Nederland in 2050 weerbaar is tegen zoetwatertekort. Alle zoetwaterregio's hebben regionale strategieën opgesteld, ter onderbouwing van de maatregelen in hun gebied. Voor 2023 is 29,61 miljoen euro beschikbaar.

Reactie Unie: Tijdens de zomer van 2022 bleek opnieuw hoe belangrijk het is om hard te werken aan een nog betere zoetwatervoorziening in Nederland. Daar werken waterschappen hard aan, in samenwerking met partners in de Deltaprogramma Zoetwater.

Onderwerp: Waterveiligheid

Blz: 13

Tekst uit begroting: Ook in 2023 werken we samen in het programma 'Versterking Crisisbeheersing en Brandweezorg'. Lessen uit onderzoeken en crises betrekken we hierbij. Op centraal niveau versterken we in het wettelijk kader de regierol van de minister van JenV, als ook de regierol van de Nationaal Coördinator Terrorismedbestrijding en Veiligheid (NCTV) op de uitvoering ervan.

Reactie Unie: De Unie blijft hameren op de borging van de wettelijke basis van de plek die dijkgraven hebben bij de veiligheidsregio's. Het vervolg van de evaluatie van de Wet veiligheidsregio's is het proces waarin dit geborgd moet worden.

Onderwerp: Waterveiligheid

Blz: 159

Tekst uit begroting:
Vanaf 2023 ligt de prioriteit bij het vormgeven en organiseren van de controles in de tweede beoordelingsronde (LBO2) bij de waterkeringbeheerders. Daarbij worden de bevindingen uit de eerste toezichtsronde meegenomen. Het streven is in de planperiode ongeveer 50 tot 70 trajecten uit te voeren. Ook ligt de focus voor de periode 2023-2026 op toezicht op de zorgplicht

Reactie Unie: Nieuw is dat er weer focus komt te liggen op de zorgplicht. De Unie is positief dat er weer meer aandacht komt voor de zorgplicht. Het is een goed instrumentarium om als waterschappen te laten zien dat we in control zijn over het brede spectrum van waterveiligheid.

Onderwerp: Waterveiligheid
Blz: 282
Tekst uit begroting: De evaluatie komt voort uit wijzigingen van de Waterwet in 2014 en 2017. In 2014 had de wijziging betrekking op de doelmatigheid en bekostiging hoogwaterbescherming. In 2017 had de wijziging betrekking op de nieuwe normering primaire waterkeringen. De werking van de wetswijzigingen in de praktijk wordt geëvalueerd. Doel is te beoordelen in welke mate de doelen verbonden aan de wetswijzigingen zijn bereikt en te bezien of acties en/of aanpassingen nodig zijn om de werking te verbeteren.
Reactie Unie: De Unie is blij met de evaluatie van de Waterwet, op deze manier kunnen we als waterschapsector input leveren m.b.t. de financiële prikkels waar in de afgelopen jaren ervaring mee is opgedaan.

Onderwerp: Deltaprogramma
Blz: 5, 36
Tekst uit begroting: Het Deltaprogramma is een nationaal programma. Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen werken hierin samen met inbreng van maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. Het doel is om Nederland ook voor de volgende generaties te beschermen tegen hoogwater en te zorgen voor voldoende zoetwater. In het Deltaprogramma wordt naast de lange termijn voorkeursstrategieën ook een overzicht gegeven van de financiële middelen voor het Deltaprogramma, waarvoor het Deltafonds een belangrijke financiële bron is.
Reactie Unie: De waterschappen zijn nauw betrokken bij het Deltaprogramma. We geven als mede-overheden graag samen sturing en invulling aan een klimaatbestendige inrichting van Nederland.

Onderwerp: Deltaprogramma
Blz: 5, 36
Tekst uit begroting: Het Deltaprogramma is een nationaal programma. Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen werken hierin samen met inbreng van maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. Het doel is om Nederland ook voor de volgende generaties te beschermen tegen hoogwater en te zorgen voor voldoende zoetwater. In het Deltaprogramma wordt naast de lange termijn voorkeursstrategieën ook een overzicht gegeven van de financiële middelen voor het Deltaprogramma, waarvoor het Deltafonds een belangrijke financiële bron is.
Reactie Unie: De waterschappen zijn nauw betrokken bij het Deltaprogramma. We geven als mede-overheden graag samen sturing en invulling aan een klimaatbestendige inrichting van Nederland.

Onderwerp: Circulaire economie
Blz: 124
Tekst uit begroting: Het Rijksbrede programma Circulaire Economie geeft richting aan alle inspanningen die IenW, de andere betrokken departementen, medeoverheden en maatschappelijke partners doen om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. De uitwerking van de geconcretiseerde

doelen voor 2030 en 2050 vormt een belangrijke basis van het Nationaal Programma Circulaire Economie dat in het najaar van 2022 verschijnt. Onderdeel hiervan is het ambitieuze klimaatdoel dat IenW in gezamenlijkheid met EZK voor CE uitwerkt. Drie maatregelen uit het Coalitieakkoord zullen in 2023 hier toe worden uitgevoerd, namelijk de subsidieregeling voor grote ketenprojecten, een nieuwe subsidieregeling voor ontwikkeling en opschaling van recycling en een verplicht percentage recyclelaat in de bouw in gezamenlijkheid met de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ontwikkeling. Daarnaast werkt IenW in het kader van het ambitieuze klimaatdoel CE aanvullende circulaire maatregelen uit. Mede op basis van de Klimaat- en Energieverkenning (KEV) zal naar verwachting besloten worden welke aanvullende maatregelen nodig zijn om de aangescherpte klimaatdoelen te realiseren, waaronder welke circulaire beleidsmaatregelen, met de bijbehorende middelen, planning en volgtijdelijkheid.

Reactie Unie: Tot nu toe zijn er veel te weinig of geen middelen beschikbaar gekomen uit het klimaatbudget voor de circulaire economie.

Onderwerp: Wegnemen van belemmeringen voor grondstoffen geproduceerd uit afvalwater

Blz: 121/122

De transitie naar een circulaire economie maakt een groot onderdeel uit van de duurzaamheidsvraagstukken waar we voor staan. Duurzaamheid moet expliciet onderdeel uit gaan maken van afwegingen en besluiten van organisaties en individuen in Nederland. Om dit te bereiken worden belemmeringen weggenomen, instrumenten ontwikkeld en samenwerkingsverbanden georganiseerd met (mede)overheden, bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke partners. De Minister van IenW is hierbij verantwoordelijk voor:

...

– Het borgen van verduurzaming via wetgeving op nationaal, op EU- en internationaal niveau, bijvoorbeeld om de markt voor secundaire grondstoffen te vergroten, slim ontwerp van producten te stimuleren, het marktaandeel van circulaire producten te verhogen, ongewenste emissies te voorkomen, de kwaliteit van de leefomgeving in verdichte gebieden te verbeteren;

Reactie Unie:

Voor de waterschappen en voor stimulering van de terugwinning van waardevolle grondstoffen uit afvalwater, is het belangrijk dat het Rijk prioriteit en aandacht blijft geven aan het wegnemen van de “afvalstatus” van grondstoffen geproduceerd uit afvalwater, zodat de markt voor deze hoogwaardige, duurzaam geproduceerde grondstoffen wordt verbeterd. Bijvoorbeeld door de ontwikkeling van ministeriele regelingen voor de acceptatie van deze grondstoffen voor gebruik in diverse toepassingen.

Onderwerp: Wegnemen van belemmeringen voor grondstoffen geproduceerd uit afvalwater

Blz: 123 (130)

De transitie naar een circulaire economie maakt een groot onderdeel uit van de duurzaamheidsvraagstukken waar we voor staan. Duurzaamheid moet expliciet onderdeel uit gaan maken van afwegingen en besluiten van organisaties en individuen in Nederland. Om dit te bereiken worden belemmeringen weggenomen, instrumenten ontwikkeld en samenwerkingsverbanden georganiseerd met (mede)overheden, bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke partners.

Reactie Unie:

We missen in de begroting een uitwerking hoe de samenwerking met de decentrale overheden wordt geconcretiseerd en uitgevoerd. Om de samenwerking te stimuleren zijn concrete doelstellingen en rolverdeling nodig, alsmede voldoende middelen om de regionale samenwerking op te starten en te stimuleren.

Onderwerp: Stimuleren regionale samenwerking
Blz: 123 (130)
De transitie naar een circulaire economie maakt een groot onderdeel uit van de duurzaamheidsvraagstukken waar we voor staan. Duurzaamheid moet expliciet onderdeel uit gaan maken van afwegingen en besluiten van organisaties en individuen in Nederland. Om dit te bereiken worden belemmeringen weggenomen, instrumenten ontwikkeld en samenwerkingsverbanden georganiseerd met (mede)overheden, bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke partners.
Reactie Unie: We missen in de begroting een uitwerking hoe de samenwerking met de decentrale overheden wordt geconcretiseerd en uitgevoerd. Om de samenwerking te stimuleren zijn concrete doelstellingen en rolverdeling nodig, alsmede voldoende middelen om de regionale samenwerking op te starten en te stimuleren.

Onderwerp: arbeidsmarkt
Blz: 44
Tekst uit begroting: Topsector Water en Maritiem In het kader van het missiegedreven topsector- en innovatiebeleid ondersteunt en versterkt lenW de Topsector Water en Maritiem (TSWM). (...) Ook werkt lenW met de TSWM aan een Human Capital Agenda, om te bevorderen dat er voldoende goed opgeleide en gekwalificeerde mensen werken in de watersector. Hiervoor wordt aan de hand van arbeidsmonitors bepaald hoe het ervoor staat binnen de topsector Water en Maritiem.
Reactie Unie: De waterschappen werken samen met het Ministerie en de topsector aan de Human Capital Agenda, waaronder het delen van onze arbeidsmarkt monitorgegevens.

Onderwerp: VN Waterconferentie 2023
Blz: 15
Tekst uit begroting: VN Waterconferentie 2023. lenW geeft in 2023 een internationale impuls aan de water gerelateerde doelen uit de Agenda 2030. Ook werkt lenW verder aan de klimaatadaptatiedoelen van Parijs. In 2023 zal lenW door middel van programma's en partnerschappen binnen het klimaatverdrag van de Verenigde Naties (UNFCCC) invulling geven aan de uitvoering van het Glasgow – Sharm el Sheikh werkprogramma ter bevordering van de mondiale klimaatadaptatie. Nederland organiseert samen met Tajikistan de VN Water conferentie 2023. In 2023 wordt tevens de internationale samenwerking op het gebied van delta's en kustgebieden geïntensiveerd. Hierbij is het doel om een versnellingsimpuls te realiseren voor klimaatweerbare delta's en kustgebieden in de wereld.
Reactie Unie: <ul style="list-style-type: none">- Van 22 t/m 24 maart 2023 vindt de UN 2023 Waterconferentie plaats in New York. Deze conferentie geeft een tussenstand van hoe goed de wereld op weg is naar het behalen van de watergerelateerde doelen van de SDG 2030 agenda. Daarnaast brengt het landen en stakeholders samen om de uitdagingen, kansen en nodige acties te bepalen die nodig zijn om de gestelde doelen en targets (alsnog) te halen. Dutch Water Authorities is, mede met de Blue Deal. Luzette Kroon maakt namens de waterschappen onderdeel uit van de klankbordgroep die BZ adviseert over de voorbereidingen voor deze conferentie.- De versterking van de inzet op de Blue Deal geldt als een van de eerste bijdragen aan de Water Action Agenda. Deze agenda is een belangrijke pijler van de VN Water Conferentie, een bevat een gezamenlijke wereldwijde inzet om sneller te werken aan schoon water en sanitatie wereldwijd.

Onderwerp: Subsidies Blue Deal
Blz: 46
Tekst uit begroting: In 2022 is de subsidieregeling van start gegaan van de Blue Deal (2022-2027). Het betreft een internationaal programma van 21 waterschappen die worden aangestuurd door de Unie van Waterschappen. Het ministerie van Buitenlandse Zaken en IenW zijn gezamenlijk subsidieverstrekker waarvan de tweede subsidiefase loopt tot en met 2027. De Blue Deal is een programma tot en met 2030 met één duidelijk doel: 20 miljoen mensen in 40 stroomgebieden wereldwijd helpen aan schoon, voldoende en veilig water. De focus ligt op het bieden van hulp, maar ook op het creëren van kansen voor het bedrijfsleven en leren van andere landen om het eigen werk in Nederland te blijven verbeteren. In 2022 is reeds een toezegging gedaan voor de tweede fase van het Blue Deal programma 2022-2027 op basis van HGIS financiering waaraan in 2023 uitvoering wordt gegeven.
Reactie Unie: <ul style="list-style-type: none">- Het Blue Deal programma loopt tot 2030. We zijn blij dat I&W geld heeft toegezegd tot 2027: 2 miljoen per jaar. Dit is in de begroting ook opgenomen. Aan de financiering voor de jaren 2028 tot 2030 wordt gewerkt.- In 2023 start fase 2 van het Blue Deal programma. De doelstelling zoals hierboven benoemd klopt niet meer en is met het Raamwerk enigszins aangepast: de 40 stroomgebieden zijn niet langer in de doelstelling opgenomen.

Onderwerp: plastic
Blz: 19, 129,130
Tekst uit begroting: Blz 129 Om uitvoering te geven aan het Rijksbrede programma Circulaire Economie wordt in 2023 € 15 miljoen beschikbaar gesteld voor onder andere circulaire inkoop, circulair textiel en plastic, het stimuleren van kennisontwikkeling, Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 36 200 XII, nr. 2 12911 het opschalen van (bijna-)marktrijpe technieken en voor uitvoeringskosten van de onderdelen van IenW binnen het programma Circulaire Economie.
Blz 130 Een bedrag van maximaal € 1 miljoen per jaar voor de jaren 2023 tot en met 2025. Deze bedragen hebben betrekking op de verlening van een subsidie aan Milieu Centraal voor het uitvoeren van de basisactiviteiten gericht op de kerntaak van consumentenvoorlichting en het zijn van een onafhankelijke vraagbaak voor consumenten en media op Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 36 200 XII, nr. 2 130 verschillende duurzaamheidsthema's, zoals milieukeurmerken, plaagdierbestrijding, minder afval, microplastics, duurzaam vervoer. Milieu Centraal dient hiervoor een gefundeerde kennisbasis op te bouwen, deze te ontsluiten en te onderhouden.
Reactie Unie: Unie ondersteunt initiatieven voor terugdringen van plastic in het milieu. Met name de Uitgebreide Producenten Verantwoordelijkheid waardoor de waterschappen gecompenseerd kunnen worden voor de kosten die gemaakt worden voor het opruimen van plasticafval.

Onderwerp: ZZS
Blz: 19,139
<p>Tekst uit begroting: Chemische Stoffen, waaronder de Zeer Zorgwekkende Stoffen Internationaal is vastgesteld dat naast klimaatverandering en biodiversiteit de vervuiling door chemische stoffen inmiddels de 'planetaire grens' heeft overschreden. De Europese Green Deal is voor Nederland uitgangspunt in de aanpak van die chemische stoffen. Nederland zet zich hierbij samen met andere lidstaten in op een Europees verbod voor Poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS). Dit resulteert naar verwachting begin 2023 in een formeel voorstel voor een EU-brede restrictie van PFAS. Het terugdringen van de risico's van chemische stoffen, met name de Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS), vraagt om een meer samenhangende en integrale aanpak. Hiertoe is vanaf 2023 een Impulsprogramma Chemische Stoffen voorzien, waarin prioriteiten vanuit de evaluatie ZZS-emissiebeleid van 2022 worden geadresseerd.</p> <p>Blz 139 Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) Het ZZS-emissiebeleid is gericht op het terugdringen van emissies naar de lucht en het water. Dat is sinds 2016 vormgegeven door de informatieen minimalisatieplicht. Bedrijven moeten ZZS-emissies melden aan bevoegd gezag en een Vermijdings- en Reductieprogramma opstellen waarin zij maatregelen voorstellen om de emissies van ZZS te minimaliseren. Er wordt gewerkt aan een database waarin de ZZS-emissies ook op nationaal niveau zichtbaar zullen worden gemaakt. Naar verwachting kan deze database in 2024 in gebruik genomen worden. Daarnaast worden ZZS uit de leefomgeving geweerd door Europese beperkingen voor het op de markt brengen van stoffen (via REACH) en door het stimuleren van innovatie (substitutie van ZZS door een minder gevaarlijke stof of door andere technieken). In 2022 is een beleidsevaluatie over het Nederlandse ZZSemissie beleid afgerond. Naar aanleiding hiervan wordt in 2023 een Impulsprogramma Chemische Stoffen gestart dat in samenspraak met belanghebbenden wordt uitgewerkt en waarmee de samenhang in het stoffenbeleid (lucht, water, bodem, afval) zal worden versterkt.</p>
<p>Reactie Unie: Unie steunt het initiatief voor het Impulsprogramma Chemische stoffen. Er is nu onvoldoende samenhang tussen bodem, water en luchtbeleid. Integrale aanpak voor ZZS is absoluut gewenst. Mooi als Impulsprogramma chemische stoffen hier een belangrijke bijdrage aan kan leveren. Beter zicht op de ZZS emissies is nodig om grip te krijgen en niet onnodig verrast te worden. De ZZS database kan hier bij helpen. Zorg is dat het bedrijfsleven onvoldoende transparant is met het delen van informatie over gebruikte ZZS. Bronaanpak staat voorop bij het terugdringen van ZZS, dus aan het begin van de keten bij toelating en niet oplossen aan het einde van de keten als het eenmaal in het milieu zit.</p>
Onderwerp: Normerende regeling werkgebonden personenmobiliteit
Blz: 16
<p>Tekst uit begroting: In 2023 treedt de normerende regeling werkgebonden personenmobiliteit in werking. Met deze regeling komt er een gezamenlijk CO2-plafond voor werkgevers met 100 werknemers of meer. Ongeveer 8.000 organisaties zullen vanaf 2023 jaarlijks rapporteren over hun werkgebonden personenmobiliteit.</p>
<p>Reactie Unie: In de Klimaatmonitor Waterschappen is deze ontwikkeling reeds benoemd. Ontwikkelingen rond de normerende regeling werkgebonden personenmobiliteit zullen door de Unie in de gaten gehouden worden en mogelijke integratie van de rapportage in de Klimaatmonitor Waterschappen zal onderzocht worden. In het licht van de aankomende "Normerende regeling werkgebonden personenmobiliteit" wordt aanbevolen aan de waterschappen om de kwaliteit van de data omtrent mobiliteit en vervoer te verbeteren en verdiepen.</p>

Onderwerp: Waterkwaliteit / gewasbeschermingsgebruik buiten de landbouw
Blz: 133
<p>Tekst uit begroting: Het is primair de verantwoordelijkheid van bedrijven die risico's voor een gezonde en veilige leefomgeving vormen om deze risico's te identificeren en, te voorkomen of te beperken. Overheden zijn verantwoordelijk voor bijvoorbeeld ruimtelijke ordening of vergunningverlening en toezicht die invloed kan hebben op een gezonde en veilige leefomgeving. De Minister stimuleert:</p> <ul style="list-style-type: none">- Het in beeld (doen) brengen van bestaande of nieuwe risicosituaties en het vermijden of beperken hiervan. Dit geschiedt door inventarisaties van deze risico's en het stimuleren van de aanpak daarvan. Voorbeelden zijn: het terugdringen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw, Door integraal plaagdiermanagement (IPM) toe te passen, wordt gestreefd naar vermindering van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen.
<p>Reactie Unie: Opmerkelijk is dat vergeten is te vermelden dat op dit moment er al een verbod geldt op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw. Er is een aantal nader omschreven uitzonderingen. De Unie gaat ervan uit dat lenW dit gebruik verder wil verminderen. De Unie steunt dat maar vindt ook dat er een verbruiksverbod voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door particulieren moet worden ingesteld. Deze groep gebruikers is slecht op de hoogte van de risico's voor het watermilieu en hoeven geen gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken.</p>

Onderwerp: Biociden
Blz: 139
<p>Tekst uit begroting: Het biocidenbeleid is een beleidsveld in ontwikkeling. Op Europees niveau worden 'werkzame stoffen', het belangrijkste ingrediënt van deze niet-landbouwbestrijdingsmiddelen, beoordeeld en na stemming door de lidstaten van voorwaarden voorzien. Het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden is als Zelfstandig Bestuursorgaan verantwoordelijk voor de toelating van biociden tot de Nederlandse markt. De Rijksverantwoordelijkheid ligt primair bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, in samenwerking met de departementen van LNV, VWS en SZW. De inzet voor 2023 richt zich op verdere verbeteringen in de uitvoering en de uitwerking van acties naar aanleiding van de beleidsdoorlichting die in 2022 is afgerond. lenW werkt met andere betrokken departementen samen aan de minimalisering van de milieubelasting door en blootstelling aan bepaalde risicovolle biociden, zoals de middelen die worden gebruikt voor knaagdierbeheersing.</p>
<p>Reactie Unie: Goed dat er meer aandacht komt voor het gebruik van biociden en de impact hiervan. De uitkomsten van de Verkenning marktpartijen en overheidspartijen biocidenbeleid van Bureau KLB kunnen hierbij gebruikt worden.</p>

Onderwerp: KRW, waterkwaliteit
Blz: 21-22

Tekst uit begroting:

Het doel van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is om een goede chemische en ecologische toestand van het water te bereiken. Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten hebben hiervoor een gezamenlijke verantwoordelijkheid. De maatregelen die nodig zijn om doelen te halen, dienen uiterlijk in 2027 te zijn uitgevoerd. De Stroomgebiedbeheerplannen (SGBP's) 2022-2027 bevatten maatregelen van rijk en regio om de waterkwaliteit te verbeteren, waaronder het voor vissen mogelijk maken om dammen en stuwen te passeren, aanpassing van rioolwaterzuiveringsinstallaties en de sanering van verontreinigde bagger, landbodems en grondwater. Met het regeerakkoord heeft het kabinet extra middelen (€ 811 miljoen) vrijgemaakt in het Transitiefonds. De uitvoering van de SGBP's is volop in gang in 2023 en vraagt stevige inzet van Rijkswaterstaat en andere waterbeheerders. Ook wordt in 2023 gestart met de tussenevaluatie van de KRW, informatieverzameling en eerste doorrekeningen, die in 2024 wordt afgerond.

Reactie Unie:

Goed dat er €811 miljoen vanuit het Transitiefonds beschikbaar is voor de KRW doelen. Echter, deze €811 miljoen is gekoppeld aan maatregelen in de beekdalen om de waterkwaliteit te verbeteren in landbouwgebieden, zoals in de startnotitie van het NPLG staat beschreven. Naast de beekdalen en stikstofgevoelige Natura2000 gebieden zijn er in het gehele landbouwgebied maatregelen nodig om de KRW-doelen in 2027 te behalen. De waterschappen wijzen erop dat het NPLG, naast de stikstofaanpak rond Natura 2000-gebieden er ook voor moet zorgen dat in alle landbouwgebieden op zand, klei en veen de doelen van de Nitraatrichtlijn en in 2027 de KRW-doelen worden gehaald. Dit gaat om zowel meststoffen (stikstof en fosfaat) als gewasbeschermingsmiddelen.

De waterschappen benadrukken het belang om in alle gebiedsaanpakken de waterkwaliteitsopgave in het gehele landelijk gebied mee te nemen.

Onderwerp: Deltaplan Agrarisch Waterbeheer											
Blz: 282											
Artikel 7 Investeren in waterkwaliteit											
<i>Regeling</i>											
	Subsidieregeling Deltaplan Agrarisch Waterbeheer	3.150	8.400	8.400	1.050	0	0			12	
<i>Begroting</i>											
	St. Toegepast Onderzoek Waterbeheer - Innovatieprogramma microverontreinigingen afvalwater	0	0	0	0	0	0	**	**	- 1	
<i>Incidenteel</i>											
	St. Toegepast Onderzoek Waterbeheer - Kennisimpuls Delta-aanpak Waterkwaliteit	1.410	150	150	150	0	0	0	*	*	- 1
	Vereniging Land- en Tuinbouworganisatie Nederland - Deltaplan Agrarisch Waterbeheer	4.200							*	*	- 1
	Totaal artikel	1.410	150	150	150	0	0	0			
	Totaal Subsidies Deltafonds	1.748	150	150	150	0	0	0			
	Totaal Subsidies lenW	1.307.7671.349.690	487.614288.486204.971	209.172	187.197						
	<ul style="list-style-type: none"> - Ad 1. Een * in deze kolom betreft een incidentele subsidie, een ** een begrotingssubsidie. Voor deze subsidies geldt geen periodieke evaluatieplicht. 										
<p>Reactie Unie:</p> <p>Goed dat middelen voor de Subsidieregeling Deltaplan Agrarisch Waterbeheer uit de begroting van 2019 over zijn gezet naar de begroting van 2023. Echter, er is een verdeling aangebracht over vier jaren, terwijl hier met alle partijen in het DAW niet over is gesproken. Het is noodzakelijk om snel vaart te maken met de regeling zodat de middelen ingezet kunnen worden om te werken aan de agrarische wateropgave. Dat is hard nodig om o.a. de KRW-doelen in 2027 te behalen.</p>											

Onderwerp: Cybersecurity
Blz: 14, 106
<p>Tekst uit begroting:</p> <p>Cyberaanvallen zijn één van de grootste bedreigingen voor de werking van vitale processen in Nederland. Door de oorlog in Oekraïne is cybersecurity nog urgenter geworden. Sinds het uitbreken van de oorlog in Oekraïne is de digitale dreiging van statelijke actoren nog zichtbaarder. De minister van lenW is zowel politiek als systeemverantwoordelijk voor de cybersecurity van een aanzienlijk deel van de vitale sectoren in Nederland. Momenteel wordt de cyberstrategie van lenW voor 2022-2026 vernieuwd. Deze strategie loopt synchroon met de herziening van de Nederlandse cybersecuritystrategie. De belangrijkste beleidsprioriteit voor 2023 is om invulling te geven aan deze cyberstrategie. Ook wordt het toezicht op de vitale sectoren versterkt. De haalbaarheid van deze ambities is afhankelijk van de</p>

Europese richtlijn Network and Information Security Directive. Deze heeft onder andere betrekking op de wettelijke verplichtingen van de digitale beveiliging van essentiële en belangrijke entiteiten.

lenW heeft een deel van de zogenaamde VNAC-gelden (Verkenning Nationaal Actieprogramma Cybersecurity) gekregen om cybersecurity verder te ontwikkelen. De overkoepelende coördinatie voor de besteding van deze middelen ligt bij het ministerie van Justitie en Veiligheid. In 2023 zullen deze middelen voor de Versterking Nationale Aanpak Cybersecurity (VNAC) worden ingezet om de cyber weerbaarheid binnen de maritieme sector gericht te vergroten en planmatig vorm te geven. Daarnaast zal de implementatie van de richtlijn houdende maatregelen voor een hoog gemeenschappelijk niveau van beveiliging van netwerk- en informatiesystemen in de Unie (NIS2) worden vormgegeven.

Reactie Unie:

Vanuit de aanvullende afspraken Bestuursakkoord Water (BAW+) hebben de waterschappen de afgelopen jaren samen met het Rijk, de provincies, gemeenten en drinkwaterbedrijven aan cybersecurity binnen de watersector gewerkt. Door als waterpartners samen te werken, is schaarse kennis met elkaar gedeeld en geanalyseerd waar de kwetsbaarheden van de watersector zitten. Dit gebeurt vanuit ketenperspectief, want een cyberincident kan gevolgen hebben in de hele keten en de effecten ervan hoeven zich niet te beperken tot een waterschap. We zetten deze samenwerking in 2023 graag voort, waarbij we onder andere gezamenlijk de impact van de NIS2-richtlijn willen onderzoeken en kijken hoe we deze richtlijn het best in de watersector kunnen implementeren.

3 BINNENLANDSE ZAKEN

Onderwerp: Woningbouw

Blz: 61

Tekst uit begroting:

Bij de verduurzaming van de gebouwde omgeving hebben we ook aandacht voor klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen. Het is noodzakelijk om zowel in de nieuwbouw als de bestaande voorraad rekening te houden met toenemende weersextremen: wateroverlast, overstromingsrisico, hitte en droogte. Groen kan hierbij een middel zijn, dat tevens bijdraagt aan biodiversiteitsherstel en een prettige en gezonde leefomgeving. We werken aan een minder vrijblijvende nationale aanpak voor klimaatadaptatief en natuurinclusief bouwen.

Reactie Unie:

Positief dat klimaatbestendig bouwen als noodzaak wordt gezien. De "minder vrijblijvende nationale aanpak" moet uitmonden in een stevig kader voor water en bodem sturend in de gebouwde omgeving. Dit kader moet – vooruitlopend op een juridische verankering – al gehanteerd worden bij het zoeken naar en de inrichting van de locaties voor de 900.000 woningen die vóór 2030 gebouwd moeten worden.

Onderwerp: NOVI/NOVEX

Blz: 15, 69, 70, 73

Tekst uit begroting:

De huidige ruimtelijke opgaven zijn groot, terwijl de fysieke ruimte in Nederland schaars is. Er is ruimte nodig voor duurzame woningen en dito economie met groeimogelijkheden en de energievoorziening moet verduurzaamd worden. Een grote verbouwing van Nederland is daarom noodzakelijk, met consequenties voor hoe landschappen, steden en dorpen worden (her)ingericht. Dit vraagt om het hernemen van de regie door het Rijk in het ruimtelijk domein.

Hernemen ruimtelijke regie

Het aangaan van de grote, urgente opgaven krijgt vorm en uitvoering via verschillende nationale programma's (zoals bijvoorbeeld het Programma Woningbouw en het Nationaal Programma Landelijk Gebied), waarbij deze opgaven in samenhang en domeinoverstijgend worden opgepakt. Maar niet alles kan en niet alles kan overal. In deze programma's zullen dan ook ruimtelijk structurerende keuzes worden gemaakt. Het realiseren van samenhang in deze keuzes loopt via de aanscherping van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en de programma's NOVEX en Mooi Nederland. De uitvoering van de NOVI vraagt om samenwerking tussen overheden en maatschappelijke organisaties, zoals Rijksvastgoedbedrijf en Staatsbos-beheer. Deze partnerschappen stellen het Rijk beter in staat om de regierol te pakken.

Vanuit de NOVEX leggen Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen de ruimtelijke puzzel. In 2023 werken Rijk en de provincies toe naar een 'ruimtelijk arrangement' per provincie met heldere afspraken en investe-ringsbeslissingen. Met het programma 'Mooi Nederland' werken we aan een gedeeld beeld van de ruimtelijke toekomst van Nederland. We werken nieuwe concepten uit voor de inrichting van gebieden waarbij we laten zien hoe we ons land kunnen inrichten met toevoeging van ruimtelijke kwaliteit.

De keuzes uit de nationale programma's plus de programma's NOVEX en Mooi Nederland komen samen in de aangescherpte NOVI. Tot de zomer van 2023 werken we aan een aangescherpte ontwerpNOVI en milieueffecttrap-portage. Daarbij gaan we in gesprek over de ruimtelijke overwegingen die voorgelegd worden in de ontwerpNOVI. Op deze manier werken we aan een toekomstbestendige ruimtelijke inrichting van Nederland.

B Rol en verantwoordelijkheid

De Minister voor VRO is samen met de sectorale vakministers verantwoor-delijk voor het beleid voor de leefomgeving:

- ...
- het zorgdragen voor een gestructureerde afstemming met de medeover-heden in het bestuurlijk overleg Wonen, Ruimte en Omgevingswet en met de regio in de vorm van het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving.
- het – via de omgevingsagenda's – in kaart brengen van de inhoudelijke samenhang tussen de verschillende onderdelen van het ruimtelijk-fysieke domein (onder andere woningbouw, bereikbaarheid, economie, energie, natuur en waterveiligheid)
- ...

C Beleidswijzigingen

De nieuwe Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) heeft een regiefunctie gekregen voor wat betreft de opgaven in de fysieke leefomgeving. Aan deze regiefunctie wordt invulling gegeven met de actua-lisatie van de NOVI, de uitvoering van de NOVEX (het uitvoeringspro-gramma onder de NOVI) en de realisatie van het programma Mooi Nederland. Daarnaast werkt de Minister voor VRO samen met zijn collega-bewindspersonen aan bestuurlijke afspraken met mede-overheden op basis waarvan de ruimtelijke puzzel gelegd gaat worden.

E Toelichting op de financiële instrumenten

Ruimtelijk instrumentarium (diversen)

In februari 2021 is de NOVI definitief vastgesteld. De financiële middelen voor het Ruimtelijk instrumentarium worden in 2023 daarmee met name ingezet voor onder andere:

- de uitvoering van de NOVI (NOVI-gebieden en (juridische) instrumentering NOVI) en de NOVI-cyclus (een NOVI-conferentie, de monitor van de NOVI en de inrichting van de beleidsevaluatie van de NOVI);
- de verdere ontwikkeling van een Monitor landschap en het opstellen van een Nationaal ruimtelijke strategie - Landelijk Gebied;

- de stikstofproblematiek;

Reactie Unie:

De Unie heeft in het verleden meermalen gepleit voor meer regie van de rijksoverheid. Goed dat dat hiermee invulling krijgt voor zowel stedelijk als landelijk gebied. Belangrijk dat waterschappen vanaf het begin betrokken zijn bij de ruimtelijke puzzel, de gebiedsplannen in het kader van het NPLG en plannen voor infrastructuur en woningbouw. Water en bodem moeten leidend zijn in ruimtelijke keuzes, dat wordt hier ten onrechte niet genoemd. Terwijl we alleen op die manier kunnen werken aan een toekomstbestendige inrichtingen Nederland veilig en bewoonbaar houden. De nationaal ruimtelijke strategie – Landelijk gebied zou eveneens het water- en bodemsysteem als onderlegger moeten hanteren.

Onderwerp: Omgevingswet

Blz: 70

Tekst uit begroting: Op 12 juli 2022 heeft de Eerste Kamer ingestemd met de motie Rietkerk (Kamerstukken I, 2021/22, 33118, DZ.). Deze motie spreekt onder meer uit dat de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2023 het uitgangspunt is en blijft, zodat de bevoegd gezagen hun voorbereidingen daarop kunnen inrichten en de uitvoering geen vertraging oploopt.

Reactie Unie: Inwerkingtreding van de Omgevingswet is voorzien op 1-1-2023. De voorbereidende werkzaamheden van de waterschappen zijn hierop gericht. Op 1 november aanstaande is een debat gepland in de Eerste Kamer over de datum van Inwerkingtreding van de Omgevingswet. De stemmingen naar aanleiding van het debat zijn gepland op 8 november 2022.

Onderwerp: Omgevingswet

Blz: 70

Tekst uit begroting: De activiteiten die de uitvoering en invoering van de Omgevingswet onder steunen, zoals afbouw, beheer en doorontwikkeling en uitbouw van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en invoeringsondersteuning lopen in 2023 door.

Reactie Unie: Inwerkingtreding van de Omgevingswet is voorzien op 1-1-2023. Op dat dat moment treedt het nieuwe stelsel Omgevingsrecht in werking. Het nieuwe stelsel wordt ondersteund door een digitaal stelsel; het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Op 1 januari aanstaande wordt een minimale noodzakelijke versie van het Digitale Stelsel Omgevingswet Landelijke Voorziening (DSO-LV) opgeleverd. In 2023 en volgende jaren wordt het stelsel afgebouwd naar het bestuurlijk afgesproken Basisniveau, vindt doorontwikkeling van reeds opgeleverde functionaliteiten plaats, zullen opgeleverde nieuwe en aangepaste functionaliteiten in beheer worden genomen en vindt uitbouw (toevoeging van nieuwe functionaliteiten) van het stelsel plaats naar de overeengekomen eindambitie uit het Bestuursakkoord Implementatie Omgevingswet. De Unie van Waterschappen ondersteunt en adviseert de waterschappen bij de implementatie van het nieuwe stelsel en bij de afbouw, doorontwikkeling, inbeheername en uitbouw van het (digitale) stelsel Omgevingswet. Via het Bestuurlijk Overleg Omgevingswet spreken VNG, IPO en Unie over de voortgang hiervan.

Onderwerp: Omgevingswet

Blz: 22 (tabel blz 20)

Tekst uit begroting:

Tabel blz. 20

13. Omgevingswet € 12.000.000 in 2023

Blz. 22

13. Omgevingswet

Deze middelen dienen als incidentele dekking in 2023 voor de beheerkosten van het Digitaal Stelsel Omgevingswet die gemeenten en provincies maken. Deze middelen worden overgeheveld vanuit de Aanvullende Post, die gereserveerd staan voor de Uitvoeringskosten Omgevingswet.

Reactie Unie:

De kosten van het beheer van de landelijke voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet en van het Informatiepunt Omgevingswet worden gedragen door de vier overheden. Op grond van het Beheerakkoord Omgevingswet zijn de financiële bijdragen van de overheden gemaximeerd. Het ziet er naar uit dat het beheer in 2023 meer geld gaat kosten dan het totaal van de beheerbijdragen van de vier overheden. Bovenstaande passage uit de begroting van BZK geeft aan dat het voorstel is dat er € 12 miljoen beschikbaar wordt gesteld om de meerkosten te dekken. Anders dan de passage uit de begroting doet vermoeden is het de intentie dat het bedrag van € 12 miljoen ook betrekking heeft op de waterschappen. Over dit alles moet op het moment van schrijven nog definitieve besluitvorming plaatsvinden.

Onderwerp: Integriteit

Blz: 15

Tekst uit begroting:

De integriteit van individuele bestuurders en van het bestuur als geheel is belangrijk voor het vertrouwen van inwoners in de overheid. Dat vertrouwen is het fundament onder onze democratische rechtsstaat. In het eerste kwartaal van 2023 sturen we een integrale visie over Integriteit openbaar bestuur naar de Tweede Kamer.

Reactie Unie:

De waterschappen onderstrepen het belang van de democratische rechtsstaat. Wij zien deze visie graag tegemoet.

Onderwerp: Rechtspositie politieke ambtsdragers

Blz: 12

Tekst uit begroting:

In 2023 voeren we de visie op een toekomstbestendig decentraal openbaar bestuur uit. Hierin hebben we expliciet aandacht voor de ondersteuning en de positie van decentrale volksvertegenwoordigingen, de burgemeester en de aantrekkelijkheid van politieke ambten. Bij een aantrekkelijk politiek ambt voor diverse groepen en een goed functionerend openbaar bestuur hoort een daarop toegesneden rechtspositie. In 2023 vindt de verdere implementatie plaats van de 'Wet aanpassing APPA en enkele andere wetten 2021'. Dit omvat een aangepast Sollicitatiebesluit – waarin een nieuw kader wordt gegeven voor de uitvoering van de begeleiding van voormalige politieke ambtsdragers – en het inhoudelijk gelijk trekken van de Algemene pensioen- en uitkeringswet politieke ambtsdragers met het ABPregelement. Verder werken we aan het plan om de politieke pensioenen onder te brengen in het nieuwe pensioenstelsel, waarvoor eind 2023 het wetsvoorstel in consultatie gaat.

Reactie Unie:

De Unie onderstreept het belang van aantrekkelijkheid van het politieke ambt en de positie van decentrale volksvertegenwoordigers.

Onderwerp: Waardengedreven digitale samenleving -> Werkagenda Digitalisering

Blz: 8, 17, 18, 19, 77, 91

Tekst uit begroting:

Het ministerie van BZK heeft ook een andere belangrijke opdracht: iedereen moet mee kunnen doen in de digitalisering, met respect voor privacy en democratie. Het leven speelt zich immers voor een steeds groter deel af in de digitale wereld.

Waardengedreven digitale samenleving

Digitalisering verandert de samenleving. Zij verrijkt onze maatschappij en heeft ons leven aangenamer en makkelijker gemaakt. Tegelijkertijd zorgt het voor een digitale kloof en groeiende ongelijkheid in de samenleving en staan waarden als privacy en zelfbeschikking onder druk. Voor BZK is het de uitdaging om deze kansen te pakken en deze uitdagingen aan te gaan. We nemen onze verantwoordelijkheid door een sterke, anticiperende rol te spelen in de digitalisering die past bij Nederlandse waarden als veiligheid, democratie en zelfbeschikking.

Digitalisering in Europa, Nederland en Internationaal

Digitalisering gaat over grenzen heen en veel regelgeving en beleid voor digitalisering komt in Europees verband tot stand. Wij maken ons ook in deze arena sterk voor de publieke waarden. We stimuleren innovatie, maar beschermen de rechten van burgers. Veel Europese wetgeving is bijna afgerond, zoals de Digital Governance Act, de Digital Markets Act, eIDAS verordening en de Digital Services Act. BZK gaat werk maken van de vertaling daarvan naar de Nederlandse context en zal partijen die dit implementeren actief ondersteunen.

Het digitale fundament

De aanpak van digitalisering bestaat uit vier onderdelen die sterk vervlochten zijn: vanuit het digitale fundament (de democratische randvoorwaarden) werken we aan het digitaliseren van de overheid, de samenleving en de economie. Hierbij zetten we de mens centraal. BZK voert de regie op de hoofdlijnen van het kabinetsbrede digitaliseringsbeleid en richt zich op het digitale fundament en op de digitale overheid.

Om onze democratische waarden en grondrechten te waarborgen investeren we in een stevig (digitaal) fundament. We hebben een vertaling nodig van ons maatschappelijk fundament – democratie, grondrechten en rechtsstaat – naar de digitale context. Hiertoe ontwikkelen we een langetermijnvisie met handelingsperspectieven: een jaarlijks te actualiseren Werkagenda Digitalisering. Zo geven we richting aan de snelle en voortdurende ontwikkeling van de digitalisering.

Digitale overheid

De overheid moet als digitale partner het goede voorbeeld geven. We werken aan een toegankelijke en inclusieve digitale overheid die de inwoner en ondernemer centraal stelt, op transparante wijze toegankelijke dienstverlening biedt en die is georganiseerd rond de belangrijke levensgebeurtenissen van mensen en organisaties. Daarom investeren we in één overheidsloket voor (digitale) dienstverlening, net zoals dat nu al bestaat voor ondernemers.

Moderne IT-architectuur

Met de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) creëren we een veilige digitale basis voor de uitvoering met bouwstenen als DigiD en Mijn Overheid. Hiermee realiseren we een moderne IT-architectuur. Tevens ontwikkelen we een federatief datastelsel voor het rechtmatig delen van (bron)gegevens en meer transparantie voor inwoners over het gebruik van die gegevens. Ook de Basisregistratie Personen (BRP) wordt stapsgewijs gemoderniseerd naar de eisen en wensen van deze tijd. In het Caribisch deel van het Koninkrijk is veel van wat wij vanzelfsprekend vinden dat nog niet. Daarom onderzoeken we daar de invoering van het BSN en maken we – waar zinvol en mogelijk – de GDI toegankelijk en ontsluiten we de digitale overheid.

Digitaal vakmanschap en agile werkwijze

In de I-strategie Rijk 2021-2025 hebben we samen met de kerndepartementen en grote uitvoeringsorganisaties de tien belangrijkste thema's voor de informatievoorziening van het Rijk bepaald. In 2023 wordt

verder uitvoering gegeven aan de realisatie van deze I-strategie. Dit doen we bijvoorbeeld door de informatiehuishouding van de overheid verder te professionaliseren en te werken aan digitaal vakmanschap. Vanwege de toenemende digitale dreigingen investeren we in meer digitale weerbaarheid bij (publieke) bestuurders. Security-by-design en securitystandaarden (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) worden integraal onderdeel van de inkoopvoorwaarden voor ICT-producten en -diensten. We bestrijden versnippering in wet- en regelgeving met de Wet Digitale Overheid om de informatieveiligheid van het openbaar bestuur te vergroten.

Coalitieakkoord

Digitalisering heeft onze maatschappij verbonden, verrijkt en efficiënter gemaakt, ons leven aangenaamer en gemakkelijker gemaakt en biedt ook in de toekomst kansen. De Staatssecretaris voor digitalisering zal uitvoering geven aan de afspraken in het Coalitieakkoord (Kamerstukken II 2021/22, 35788, nr. 77). Onder haar regie zal de rijksoverheid volop inzetten op het benutten van de kansen die de digitale transitie ons biedt en, meer dan voorheen, normerend optreden naar publieke en private partijen. De werkagenda Digitalisering, voortvloeiend uit de hoofdlijnenbrief over digitalisering (Kamerstukken II 2021/22, 26643, nr. 842), wordt nader geconcretiseerd. Met de benoeming van de regeringscommissaris Informatiehuishouding is het politiek en bestuurlijk draagvlak voor het programma Open op Orde (Kamerstukken II 2020/21, 29362, nr. 291) versterkt en zal de commissaris als aanjager stimuleren dat ministeries, vanuit hun eigen verantwoordelijkheid, de informatiehuishouding verbeteren.

Reactie Unie:

We zijn blij dat digitalisering een beleidsprioriteit van het ministerie van BZK is en onderschrijven de ambities zoals die in de hoofdlijnenbrief staan beschreven. Digitalisering is een elementair onderdeel van de bedrijfsvoering van de waterschappen, het gaat om informatiemanagement. De hele overheid maakt deze digitaliseringslag door, waarbij de waterschappen beheerder zijn van kritieke, vitale infrastructuur (denk aan de rioolwaterzuiveringsinstallaties, dijken en gemalen). Digitalisering en de digitale transformatie zijn geen keuze meer en staan bij de waterschappen prominent op de bestuurlijke agenda. Zonder digitalisering en de digitale transformatie zijn de grote opgaven rondom klimaat, energietransitie etc. niet te realiseren.

Digitalisering is een onderwerp dat de waterschappen niet in hun eentje kunnen oppakken. We zijn blij met de invulling die het ministerie aan de overheidsbrede samenwerking op het onderwerp geeft. Zo wordt momenteel overheidsbreed invulling aan de werkagenda Digitalisering gegeven.

Onderwerp: Generieke Digitale Infrastructuur en centrale financiering

Blz: 78, 85, 86

Tekst uit begroting:

De evaluatie van de governance en financiering van de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) is samen met een kabinetsreactie op 13 juli 2020 aangeboden aan de Tweede Kamer (Kamerstukken II 2019/20, 26643, nr. 706). Uit de evaluatie bleek dat de doorbelasting van de beheerkosten een belemmerend effect heeft op de doorontwikkeling en het gebruik van de GDI. Dit heeft negatieve effecten op de dienstverlening aan burgers en ondernemers. Het kabinet heeft de ambitie uitgesproken om te komen tot een aanpassing van de besturing van de GDI en een centrale financiering van alle kosten van de GDI door BZK. De nieuwe besturing van de GDI is vanaf 2022 van start gegaan, waarbij de politieke verantwoordelijkheid en de opdrachtgeversrol van BZK beter zijn verankerd. De centrale financiering loopt vanaf 2023. Gezien de gebruikers niet meer financieel hoeven bij te dragen aan de kosten van de GDI, wordt het eenvoudiger om het gebruik van de GDI te bepalen op basis van de meerwaarde voor burgers en ondernemers. Hiernaast heeft BZK met de departementen, uitvoeringsorganisaties en medeoverheden overeenstemming bereikt om te komen tot de vorming van een centraal budget waaruit alle kosten die

samenhangen met de GDI worden gefinancierd. Aan dit budget wordt bijgedragen door de gebruikers van de GDI en door middelen van Werk Aan Uitvoering.

In de reactie op de evaluatie van de governance en financiering van de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) heeft het kabinet de voorzieningen en functionaliteiten in de GDI afgebakend (Kamerstukken II 2020/21, 26643, nr. 706). Deze functionaliteiten zijn te verdelen in de publicatie van wet- en regelgeving, veilige communicatie met de overheid, veilige digitale toegang voor burgers en bedrijven bij de overheid, de basisregistraties en de afspraken, (open) standaarden en stelselvoorzieningen die ervoor zorgen dat overheden met elkaar kunnen communiceren en samenwerken. Alle kosten die voortvloeien uit het beheer, de doorontwikkeling en vernieuwing van de GDI worden vanaf 2023 uit dit artikel gefinancierd

De Investeringspost digitale overheid is bestemd voor gezamenlijke doorontwikkeling en innovatie van de digitale overheid, waaronder de GDI. De bestemming van de Investeringspost wordt afgestemd in het Overheidsbreed Beleidsoverleg Digitale Overheid en wordt opgenomen in de Investeringsagenda Digitale Overheid. Om innovatie te stimuleren is budget gereserveerd voor het interbestuurlijk aanpakken van maatschappelijke uitdagingen. Waaronder ook het verbeteren van de overheidsdienstverlening en basisinfrastructuur. Hiermee worden partijen in de gelegenheid gesteld om gezamenlijk tot oplossingen te komen. Het doel hierbij is om door middel van het initiëren van een creatief denkproces nieuwe digitale technologieën te ontwikkelen.

Reactie Unie:

Een robuuste Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) is onmisbaar voor een goed functionerende digitale overheid. We zijn blij dat de aanbevelingen uit de evaluatie zijn opgevolgd en tot een aanpassing in de governance en financiering hebben geleid.

Voor wat betreft de governance blijven de waterschappen in 2023 deelnemen aan het Overheidsbrede Beleidsoverleg Digitale Overheid (OBDO) waarin de waterschappen worden vertegenwoordigd door de Uniedirecteur (momenteel Meindert Smalbroek) en aan de Programmeringsraad GDI waarin de waterschappen worden vertegenwoordigd door Martin Kuipers (secretaris-directeur HHNK). Daarnaast participeert het Uniebureau (Nicole de Keijzer) in de nieuwe Programmeringsraden Toegang, Infrastructuur, Interactie en Gegevensuitwisseling.

De waterschappen steunen de overgang naar centrale financiering van de GDI, waarmee de kosten voor de digitale infrastructuur meerjarig in beeld worden gebracht en er geen losse facturen meer worden gestuurd voor het gebruik van de GDI. We blijven er wel naar streven dat de GDI volledig uit de Rijksbegroting wordt gefinancierd in plaats van dat iedere overheid nog steeds een aparte bijdrage aan beheer, onderhoud en doorontwikkeling van de GDI moet leveren.

Via de Rijksfactuur betalen de waterschappen jaarlijks een bijdrage aan de Investeringspost digitale overheid. De waterschappen kunnen ieder jaar innovatieve projecten / ideeën indienen voor een financiële bijdrage uit de Investeringspost digitale overheid.

Onderwerp: cybersecurity

Blz: 10

Tekst uit begroting:

Door technologische ontwikkelingen is spionage door statelijke actoren sterk toegenomen en vormt daarmee een grotere bedreiging voor Nederlandse belangen. Deze dreiging speelt zich in toenemende mate af in het cyberdomein en de AIVD constateert dat (statelijke) actoren misbruik maken van de Nederlandse ICT-infrastructuur bij cyberaanvallen.

Reactie Unie: De waterschappen staan voor de uitdaging om als gevolg van de steeds verdergaande digitalisering niet kwetsbaarder te worden. Als betrouwbare overheid is digitaal transformeren en

innoveren alleen mogelijk met een goede informatiebeveiliging. De primaire processen van de waterschappen mogen niet ontwricht raken, daarnaast is er speciale aandacht voor het beschermen van de privacy van burgers.

Het ministerie van BZK heeft een werkgroep Informatie Beveiliging Overheid (IBO) ingericht, waarin de waterschappen worden vertegenwoordigd door de Unie van Waterschappen en het Waterschapshuis. In deze werkgroep wordt overheidsbreed over de cyberdreigingen gesproken en kennis en informatie met elkaar gedeeld.

Onderwerp: Stelsel van basisregistraties

Blz: 69

Tekst uit begroting:

De Minister voor VRO heeft een regisserende rol ten aanzien van de geo-informatie in Nederland en heeft in dat kader een systeemverantwoordelijkheid voor de Nationale Geo-informatie-Infrastructuur.

De Minister voor VRO geeft aan deze verantwoordelijkheid invulling door:

- het opstellen, onderhouden en coördineren van nationale en Europese kaders en wet- en regelgeving ten aanzien van interbestuurlijke geo-informatie en de bijbehorende voorzieningen;
- het vertalen en implementeren van relevante Europese beleidskaders op het terrein van de geo-informatie;
- het stimuleren van de samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en wetenschap in het kader van de toekomstvisie Geo Samen;
- het zorgen voor een toekomst vaste exploitatie van de geo-basisregistraties en basisvoorzieningen en de verdere doorontwikkeling van deze nationale geo-informatie-infrastructuur in het kader van de ontwikkelvisie Doorontwikkeling in Samenhang (DiS-Geo).

Reactie Unie:

De waterschappen zijn bronhouder van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) en de basisregistratie Ondergrond (BRO) en maken in hun dagelijkse werk veel gebruik van geo-informatie. Via de subwerkgroep geo-informatie van de Unie van Waterschappen worden de waterschappen geïnformeerd over de ontwikkelingen en leveren hier een bijdrage aan. Zo zijn de waterschappen nauw betrokken bij de ontwikkelvisie DiS-Geo, waarbij we in afwachting zijn van een voorstel voor de financiering. Dit geldt ook voor het beheer van de BGT in 2023, waarover ook nog geen financiële duidelijkheid is.

Onderwerp: Kadaster

Blz: 76

Dit betreft de bijdrage van de Unie van Waterschappen aan het Kadaster voor de basisregistraties.

Reactie Unie:

De waterschappen leveren via de Rijksfactuur een bijdrage aan de basisregistraties voor het gebruik van de gegevens. Met dit geld worden de basisregistraties beheerd en verder doorontwikkeld.

Onderwerp: Wet open overheid

Blz: 93, 95

Tekst uit begroting:

Subsidies (regelingen)

Het budget is voor 55,3% juridisch verplicht. Het betreft onder andere een subsidie aan het Instituut voor Publieke Sector Efficiëntie Studies, de subsidie voor de ondersteuning van de koepels voor het implementeren van de Wet open overheid (WOO) en een subsidie voor de Waterschappen als compensatie voor het implementeren van de WOO.

Ondersteuning koepels implementatie Woo

De VNG, het IPO en het Waterschapshuis ontvangen over de periode 2022-2026 een subsidie voor het ondersteunen van respectievelijk gemeenten, provincies en waterschappen bij de implementatie en uitvoering van de Wet open overheid. Deze middelen zijn vrijgemaakt bij de kabinetsreactie op het rapport 'Ongekend onrecht' van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK).

Compensatie Waterschappen Woo (structureel) De structurele middelen voor de implementatie en uitvoering van de Wet open overheid bij de waterschappen worden aan de Unie van Waterschappen verstrekt middels een subsidie. Deze middelen zijn vrijgemaakt bij de kabinetsreactie op het rapport 'Ongekend onrecht' van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK).

Reactie Unie:

De waterschappen zijn voorstander van een open en transparante overheid. De Wet open overheid wordt dan ook ondersteund. Bij de uitvoering van de wet zullen er door de waterschappen kosten moeten worden gemaakt en heeft hiervoor dan ook financiële steun gevraagd en gekregen. Het Waterschapshuis zal de implementatie van de Woo ondersteunen. Taken die hierbij worden opgepakt zijn bijvoorbeeld voorlichting, afstemming en coördinatie. Om het subsidiegeld effectief in te zetten wordt er samengewerkt met het IPO, de VNG en BZK op het gebied van communicatieproducten.

Ieder waterschap heeft ook de mogelijkheid om zelf gebruik te maken van de subsidie om in te zetten voor de uitvoering van de Wet open overheid.

Onderwerp: vergoeding van kosten toeslagaffaire

Blz: 177

Tekst uit begroting:

Het betreft de verstrekking van een specifieke uitkering aan gemeenten voor de derving van inkomsten en bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagaffaire.

Reactie Unie:

De vergoeding aan de waterschappen (juridisch een incidentele uitkering) wordt niet genoemd. De Unie doet bij BZK navraag hoe dit precies zit.

Onderwerp: Bronnen warmte

Blz: 17

Verduurzaming gebouwde omgeving In 2030 moeten we veel minder energie in de gebouwde omgeving gebruiken om aan de klimaatdoelstellingen te voldoen. Hiermee verlagen we onze energierekening en verminderen we onze energieafhankelijkheid. Om dit te bereiken gaan we de verduurzaming aanzienlijk versnellen. Het programma Versnelling verduurzaming gebouwde omgeving geeft daar invulling aan. Dit vindt plaats langs vijf actielijnen: gebiedsgerichte aanpak warmtetransitie, verduurzaming individuele woningen, verduurzaming utiliteitsbouw, duurzame bronnen en infrastructuur en innovatie en uitvoeringscapaciteit in de bouw.

Reactie Unie:

De waterschappen zien graag dat aquathermie ook als volwaardige warmtebron wordt ontwikkeld.

Onderwerp: Waterschappen belangrijke partner

Blz: 25

Nationaal programma Warmtetransitie Het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW) is een interbestuurlijk programma van het Rijk, VNG en IPO en ondersteunt gemeenten bij de lokale

warmtetransitie door kennis en expertise beschikbaar te stellen over het vormgeven en uitvoeren van de lokale warmtetransitie. Aanvullend daarop is er een regionale ondersteuningsstructuur om de samenwerking tussen gemeenten te ondersteunen. De leer- en ontwikkelactiviteiten van het Programma Aardgasvrije Wijken en vanuit het Expertise Centrum Warmte gaan integraal op in het NPLW.
Reactie Unie: Ook waterschappen leveren een belangrijke bijdrage aan de warmtetransitie door Aquathermie als duurzame bron beschikbaar, bekend en haalbaar te maken.

Onderwerp: Warmtetransitie
Blz: 22
Tekst uit begroting: Het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW) is een interbestuurlijk programma van het Rijk, VNG en IPO en ondersteunt gemeenten bij de lokale warmtetransitie door kennis en expertise beschikbaar te stellen over het vormgeven en uitvoeren van de lokale warmtetransitie. Aanvullend daarop is er een regionale ondersteuningsstructuur om de samenwerking tussen gemeenten te ondersteunen. De leer- en ontwikkelactiviteiten van het Programma Aardgasvrije Wijken en vanuit het Expertise Centrum Warmte gaan integraal op in het NPLW.
Reactie Unie: Waterschappen leveren met aquathermie een bijdrage aan de uitvoering van dit NPLW. Dit is onderdeel van de visie van de waterschappen Op weg naar klimaatneutraliteit. De Unie heeft bij BZK een verzoek ingediend om het onderzoeksprogramma naar de effecten van koudelozingen voort te zetten ten behoeve van de vergunningverlening. Er staat voor drie jaar jaarlijks 9 miljoen gereserveerd als bijdrage aan mede-overheden; die kan hiervoor worden benut.

4 LANDBOUW, NATUUR EN VISSERIJ

Onderwerp: Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)
Blz: 16, 141-144
Tekst uit begroting: “Het kabinet zoekt steeds naar optimale Europese en internationale condities voor de transitie van de landbouw. Dat doet het in de eerste plaats via het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), dat per 1 januari 2023 in werking treedt. Het toekomstig GLB kenmerkt zich door meer doelgerichte betalingen in plaats van inkomensondersteuning. Kenmerk van het nieuwe GLB is een sterkere focus op agrariërs die zich inspannen om de omslag te maken naar een duurzame bedrijfsvoering. Ook krijgt het GLB meer gebiedsgericht vorm om zo agrariërs die bijdragen aan het behalen van de klimaatdoelstellingen, biodiversiteit en versterking van de kwaliteit van het landschap te ondersteunen. (...) Vanaf 1 januari 2023 maakt het plattelandsontwikkelingsprogramma integraal onderdeel uit van het Nationaal Strategisch Plan (GLB-NSP). Het programma bestaat uit de volgende interventies: Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), Productieve investeringen voor bedrijfsmodernisering op landbouwbedrijven, Niet-productieve investeringen voor landbouwbedrijven, Niet-productieve investeringen voor niet-landbouwbedrijven, Kennisverspreiding en informatie, Brede weersverzekering, Samenwerking voor gebiedsgerichte aanpak, Veenweide, generatiewisseling en innovatie EIP en LEADER. (...) Het bedrag dat voor Nederland vanuit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) voor 2023 beschikbaar komt is € 286,9 mln., waarvan € 73,3 mln. afkomstig is vanuit het ELFPO. Daarnaast is € 108 mln. overgeheveld van pijler 1 naar pijler 2. Met ingang van 2023 geldt een nationale cofinanciering 57%. Afhankelijk van de openstelling wordt hierin voorzien vanuit het Rijk, provincies, Waterschappen en gemeenten voorzien in bij een aantal interventies in aanvullende nationale financiering.”

Reactie Unie: Het nieuwe GLB per 1 januari 2023 wil toekomstbestendig boeren beter belonen. Dit houdt in dat de verduurzaming van de landbouw wordt gestimuleerd. De doelen van de Europese Green Deal komen ook terug in het nieuwe GLB, met focus op klimaat en milieu en meer in concreto diverse maatregelen op het vlak van waterkwaliteit, waterkwantiteit en bodem. De doelen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) en een duurzaam watersysteem dat bijdraagt aan klimaatmitigatie en -adaptatie zijn onderdeel van de voorgestelde verduurzaming van de landbouw. In vergelijking met het huidige GLB komen de watermaatregelen terug in meer onderdelen van het nieuwe GLB, waarmee tevens het bereik van deze maatregelen wordt vergroot. Net als in de vorige GLB-periode zal er door Rijk, provincies en waterschappen cofinanciering beschikbaar worden gesteld om maatregelen te ondersteunen in hun respectievelijke domeinen. Voor de waterschappen gaat het om cofinanciering aan maatregelen gerelateerd aan waterkwaliteit en/of waterkwantiteit.

Onderwerp: Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

Blz: 143

Tekst uit begroting:

“De jaren 2021-2022 is de transitieperiode. De transitieperiode is de overbruggingsperiode tussen het huidige GLB (2014–2020) en het nieuwe GLB (2021-2027). Voor de transitieperiode is, in overleg met de provincies, besloten om inhoudelijk te focussen op de thema’s klimaat, biodiversiteit/ bodem en kringlooplandbouw (incl. stikstof). Tevens zullen doorlopende maatregelen zoals de Brede weersverzekering, het ANLb, de Regeling Jonge Landbouwers en LEADER doorgang vinden. De nationale cofinanciering van 50% voor POP3 en POP3+ maatregelen komt grotendeels voor rekening van de provincies en waterschappen, met een klein aandeel voor LNV. Naast deze maatregelen zullen in de loop van 2022 een aantal succesvolle maatregelen met de nog onbenutte - en vrijvallende middelen door provincies en Rijk worden opengesteld. Vanuit het Rijk wordt ingezet op een openstelling in het najaar van 2022 van de investeringsregeling voor groen economisch herstel. Hiermee wordt ingezet op het maximaal benutten van de Europese middelen.”

Reactie Unie: We zitten nog in de laatste maanden van het huidige GLB met de POP3+ regeling, voordat we per 1 januari met het nieuwe GLB van start gaan. De waterschappen juichen toe dat het Rijk inzet op maximale benutting van Europese middelen door dit jaar nog een aantal maatregelen open te stellen. Aandacht voor waterkwaliteit, waterkwantiteit en bodem mag hierbij zeker niet ontbreken.

Onderwerp: Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

Blz: 143

Tekst uit begroting:

“De Europese Commissie heeft na de uitbraak van het coronavirus COVID-19, een Europees Herstelfonds in het leven geroepen. Dit Herstelfonds (Next Generation EU) omvat € 750 mld. Van de € 750 mld., is € 7,5 mld. bestemd voor Plattelandsontwikkeling. Nederland heeft uit dit bedrag, € 52,4 mln. toebedeeld gekregen voor 2021 en 2022. Het bedrag wordt toegevoegd aan het ELFPO-budget in de transitieperiode (2021-2022) van het Plattelandsontwikkelingsprogramma Nederland (POP3+). Voor dit budget is geen nationale cofinanciering benodigd. Van 20 december 2021 tot en met 14 februari 2022 zijn deze middelen besteed aan twee landelijke subsidieregelingen voor groen-economisch herstel. Het betreft de subsidieregeling Investeringsregeling in groen-economisch herstel en de subsidieregeling Samenwerken aan groen-economisch herstel waarvoor respectievelijk € 35,4 mln. en € 15,0 mln. is ingezet. Vanwege de enorme belangstelling in het bijzonder voor de investeringsregeling groen-economisch herstel, wordt een vergelijkbare regeling onder de geldende POP3+ subsidievoorwaarden in het najaar van 2022 nogmaals opengesteld. Dit houdt in dat een subsidiepercentage van 40% zal worden toegepast. Onder het Economisch herstellfonds is het mogelijk om eenmalig 60% subsidie te verstrekken.”

Reactie Unie:

De waterschappen juichen toe dat er in het najaar van 2022 nogmaals een openstelling van de investeringsregeling groen-economisch herstel voor agrariërs zal plaatsvinden. Met name het onderdeel 'water, droogte en verzilting' hebben de aandacht van de waterschappen aangezien daarmee een bijdrage kan worden geleverd aan de wateropgaven in het agrarisch gebied.

Onderwerp: Nationaal programma landbouwbodems

Blz: 42

Tekst uit begroting:

Nationaal Programma Landbouwbodems (NPL) (€ 3,0 mln. in 2023): het doel van het NPL is dat in 2030 alle Nederlandse landbouwbodems (ongeveer 1,8 miljoen hectare) duurzaam worden beheerd en daarmee jaarlijks extra 0,5 Mton CO₂-eq in (minerale) landbouwbodems wordt vastgelegd door koolstofvastlegging (CO₂ uitstoot reductie) (Kamerstuk 30 015, nr. 58). Het programma kent een focus van bestedingen voor de eerste paar jaar, gericht op een flinke opschaling van wetenschappelijk onderzoek, praktijkpilots en een stevige impuls aan kennisverspreiding. In 2023 worden werkzaamheden voortgezet voor onder andere een eenduidige kennisoverdracht op het boerenerf over nieuw ontwikkelde en bewezen maatregelen voor duurzaam bodembeheer en koolstofvastlegging.

Reactie Unie:

De tekst over het NPL is grotendeels identiek aan de begrotingstekst van vorig jaar en het jaar daarvoor, maar weer is het budget verlaagd (van 7 miljoen in 2021 naar 4,2 miljoen in 2022, naar 3 miljoen voor 2023). De ambitie om in 2030 alle landbouwbodems duurzaam beheerd te hebben staat nog steeds, 2030 komt steeds dichterbij en tot nu toe zijn er alleen op het gebied van kennisontwikkeling tastbare resultaten behaald.

De urgentie die spreekt uit het programma Water en Bodem Sturend van IenW wordt door de Unie bij de collega's van LNV gemist. De landbouw heeft een cruciale rol in het verbeteren van de sponswerking van de bodem, zodat het watersysteem weerbaarder wordt tegen droogte en overlast, en de grondwatervoorraden worden aangevuld. Om de bodemstructuur echt te verbeteren en de doelstellingen op het gebied van het herstel van de waterbalans te versterken, is juist een extra impuls op dit dossier nodig bij LNV. De Unie is teleurgesteld in het gebrek aan resultaat van het NPL en de 3^e verkleining van het budget op rij, terwijl de opgave alleen maar urgenter wordt.

Onderwerp: Visserij vrije zones

Blz: 17

Tekst uit begroting: Voor wat betreft de visserijvrije zones (VVZ) is de inzet erop gericht dat de hiervoor benodigde regelgeving per eind 2023 van kracht zal zijn.

Reactie Unie: Het is van belang dat trekvisseren ongestoord barrières in het watersysteem kunnen passeren. Het ministerie zal daarom visserij vrije zones gaan instellen en borgen in de Visserijwet. Samen met de waterschappen, Rijkswaterstaat en Sportvisserij Nederland wordt gewerkt aan implementatie van de zones, die in 2023 ingevoerd zullen worden.

Onderwerp: Stikstof

Blz: 8

Tekst uit begroting:

Het kabinet werkt samen met provincies en andere betrokken partijen aan de uitvoering van een integrale aanpak die zich richt op stikstof, en de (Europese) normen en opgaven voor de waterkwaliteit, bodem, klimaat en biodiversiteit. Met de integrale aanpak stuurt het kabinet op het onontkoombaar realiseren van de doelstellingen.

Reactie Unie:

Er is veel geld beschikbaar voor het realiseren van de geïntegreerde aanpak, maar de toewijzing van middelen lijkt tot nu toe voornamelijk a.d.h.v. een beoordeling op bijdrage aan stikstofreductie te gaan. De waterschappen spelen een belangrijke rol in het halen van de integrale doelen met maatregelen op voor verbetering van waterkwaliteit en zoetwaterbeschikbaarheid. Het is daarom van groot belang dat wij participeren in de gebiedsgerichte aanpak en dat de toekenningssystematiek meer omvat dan effecten op de stikstofdepositie.

Onderwerp: groenpact en watereducatie

Blz: 70

Tekst uit begroting:

In het Groenpact (derde fase 2021–2025) werkt LNV samen met bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, werknemersorganisaties en de onderwijsinstellingen in het groene domein aan de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, vernieuwing van het onderwijs en innovaties in de praktijk. Hiervoor is in 2023 € 4,8 mln. beschikbaar. De maatschappelijke opgaven zijn leidend bij de keuze in welke delen van het onderwijs en in welke thema's voor praktijkgericht onderzoek geïnvesteerd wordt. LNV ondersteunt het MBO Centrum voor Innovatief Vakmanschap Groen en het HBO Centre of Expertise Groen in het groene domein. Het Groenpact besteedt in 2023 meer aandacht aan het versterken van de programma's arbeidsmarkt en kennisdelen binnen het Groenpact. Er wordt extra geïnvesteerd in Leven Lang Ontwikkelen en onderwijs en scholing voor groen ondernemerschap. Dit gebeurt vanuit de behoefte aan nieuwe waardecreatie en nieuwe verdienmodellen. Groenpact zal in 2023, naast een landelijke aanpak, ook nadrukkelijk kijken wat gebiedsgericht kan en moet worden opgepakt

Reactie Unie:

Groene opleidingen, zoals voor veeteelt, akkerbouw, loonwerk en hoveniers zijn belangrijke beroepen die in de uitvoering van hun werk een belangrijke impact hebben op waterbeheer en het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering. De Unie van Waterschappen is partner in het GroenPact. Met het Centrum voor Innovatie en Vakmanschap Groen deelt de Unie kennis over water en bodem. Experts uit het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer zijn ook betrokken en delen hun kennis in de samenwerking.

Onderwerp: Gewasbeschermingsbeleid

Blz: 35 en 36

Tekst uit begroting:

De Minister is verantwoordelijk voor het zorgdragen voor een in ecologisch, maatschappelijk en economisch opzicht verantwoord functionerende landbouw en voedselsector. Hiertoe stelt de Minister regels op en creëert zij voorwaarden die het mogelijk maken om vermijdbaar verbruik van grondstoffen terug te dringen en om de natuurlijke leefomgeving en de natuurlijke hulpbronnen (waaronder dierenwelzijn) te verbeteren.

Reactie Unie: het is belangrijk dat de minister haar verantwoordelijkheid neemt op het mestbeleid waaronder het stellen van regelgeving op het gebied van het gewasbeschermingsbeleid.

Onderwerp: Gewasbeschermingsbeleid

Blz: 41

Tekst uit begroting:

Glastuinbouw en weerbare planten en teeltsystemen

In 2023 is € 77,0 mln. aan subsidiebudget beschikbaar ten behoeve glastuinbouw en weerbare planten en teeltsystemen. Van dit bedrag is € 73 mln. bestemd voor subsidies op het op het terrein van energiebesparing en duurzame energie in de glastuinbouw. Het gaat hierbij in specifiek om:

- ...
- In 2023 wordt verder uitvoering gegeven aan het programma dat bijdraagt aan de doelen van het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030 (Kamerstuk [27 858, nr. 518](#)). Het gaat hierbij om kennisontwikkeling en -verspreiding via onderzoek en gebiedsgerichte pilotprojecten

zodat telers gestimuleerd worden om weerbare plant en teeltsystemen en geïntegreerde gewasbescherming toe te passen en emissies naar het milieu verder te reduceren.

Reactie Unie: Om de KRW-doelen in 2027 te halen is het belangrijk om de emissies naar het milieu tot nagenoeg nul terug te dringen zoals dit is opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030. Budget gericht op kennisontwikkeling en kennisverspreiding en gebiedsgerichte pilotprojecten dragen daaraan bij.

Onderwerp: Mestbeleid

Blz: 16

Tekst uit begroting:

Bij de transitie naar een duurzame landbouw via het sluiten van kringlopen speelt mest een cruciale rol. Hervorming van het mestbeleid draagt bij aan de verbetering van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater en helpt de stikstof- en klimaatdoelstellingen te halen. Uitgangspunten van het toekomstig mestbeleid zijn een volledig grondgebonden melk- en rundveehouderij in 2032, afvoer en verwerking van alle mest van niet-grondgebonden bedrijven en een gebiedsgerichte aanpak in gebieden waar doelen voor waterkwaliteit niet gehaald worden. Parallel aan de hervorming van het mestbeleid implementeert LNV het zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn 2022-2025 en het addendum. Om het gebruik van kunstmest te reduceren zet LNV Europees in op een landenspecifieke oplossing voor het gebruik van hoogwaardige producten uit dierlijke mest. Met een digitale realtime verantwoording van het transport van mest versterken LNV, NWWA en RVO de handhaving.

Reactie Unie: De Unie steunt deze inzet van het kabinet op het mestbeleid.

Onderwerp: Mestbeleid

Blz: 36

Tekst uit begroting:

De implementatie van het 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn en de derogatie zal leiden tot aan scherping van mestbeleid in 2023 en latere jaren.

Reactie Unie: De implementatie van het 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn en de derogatie die leidt tot aan scherping van mestbeleid in 2023 en latere jaren draagt bij aan het halen van de KRW-doelen in 2027 en dat is positief vanuit waterkwaliteitsoogpunt.

Onderwerp: Mestbeleid

Blz: 42 en 73

Tekst uit begroting:

Mestbeleid

In 2023 is er voor mestbeleid € 60,4 mln. aan subsidiebudget gereserveerd.

Dit is in hoofdlijnen bedoeld voor:

- In 2023 zal naar verwachting de subsidieregeling kunstmestvervanging en mestverwerking zijn opengesteld voor € 6 mln. Het betreft een subsidieregeling voor de verwerkingsinstallaties die mest tot stikstof mestproducten verwerken en daarmee stikstof kunstmest vervangen. De nieuwe meststof heeft voordelen voor het reduceren van de emissie van broeikasgassen en stikstof.
- Ten behoeve van de regeling waterbassins mest is in 2023 een budget van circa 35 mln. gereserveerd. Omdat experimenten (voorafgaand aan openstelling van een eventuele subsidieregeling) hebben uitgewezen dat het stikstofreductiedoelbereik beperkt is, is onzeker of daadwerkelijk een subsidieregeling opengesteld zal worden. Een deel van beschikbare middelen uit 2022 is om deze reden reeds doorgeschoven naar een later jaar.
- Tevens staat hier circa € 19 mln. aan financiële middelen ten behoeve van projecten en monitoring mestbeleid in 2023. Het gaat hoofdzakelijk om middelen die verbonden zijn aan de

uitvoering van het 7^e Actieprogramma. Op grond van de Nitraatrichtlijn heeft Nederland in december 2021 het 7^e actieprogramma Nitraatrichtlijn 2022-2025 bij de Europese Commissie ingediend (Kamerstuk 33037, nr. 431). Het budget is bestemd voor de uitvoering, monitoring en handhaving van het mestbeleid om aan de Europese verplichtingen te kunnen blijven voldoen. Met het nationale mestbeleid wordt invulling gegeven aan de verplichtingen die volgen uit de Nitraatrichtlijn (91/676/EEG). Ook wordt er een bijdrage geleverd aan de realisatie van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG). Het doel van het mestbeleid is het verbeteren van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater door het bevorderen van een effectief en efficiënt gebruik van meststoffen in de landbouw. Het 7^e actieprogramma dient als basis voor gesprekken over een nieuwe derogatie vanaf 2022.

Een deel van middelen in het kader van 7^e Actieprogramma is nog niet aan artikel 21 toegevoegd. Maar het reeds aanwezige budget op de LNV begroting zal worden gebruikt voor de uitvoering van de Versterkte Handhavingsstrategie. Van daaruit zal worden gewerkt aan de invoering van het realtime Vervoersbewijs Dierlijke Meststoffen (rVDM): digitale verantwoording van mesttransporten. Daarnaast zullen met de middelen de contouren voor het toekomstige mestbeleid nader worden uitgewerkt.

Reactie Unie: De Unie steunt deze inzet van het kabinet om 60,4 miljoen euro aan stimuleringsbudget beschikbaar te stellen waarvan 19 miljoen euro bestemd voor de uitvoering, monitoring en handhaving van het mestbeleid dat nodig is voor de Europese verplichtingen van de Nitraatrichtlijn en wat bijdraagt aan de realisatie van de KRW-doelen. De Unie is het eens met het kabinet dat het belangrijk is om het toezicht en de handhaving op de naleving van de mestwetgeving te versterken. Ook dit draagt bij aan het verder verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Onderwerp: NPLG/RTL

Blz: 7/8/125

Tekst uit begroting:

Voor de integrale gebiedsgerichte aanpak wordt het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) een belangrijke drager. Het Rijk legt in het NPLG de structurerende, richtinggevende keuzes en (regionale) doelen vast, zodat landelijke doelen onontkoombaar gehaald zullen worden. Het kabinet hecht eraan dat alle sectoren een evenredige bijdrage leveren om de doelen te halen. Zo ligt er in de sectoren industrie, bouw en mobiliteit een grote verduurzamingsopgave. Hier werken Rijk en regio hard aan, onder andere via maatregelen en middelen vanuit nationaal klimaatbeleid of Europese regelgeving, waarmee ook de stikstofuitstoot sterk gereduceerd wordt. De inzet is om de maatregelen zo vorm te geven dat ze een duurzame, innovatieve en concurrentiekrachtige landbouw in Nederland mogelijk maken, waarin boeren een goed verdienvermogen hebben. Want de landbouw is niet alleen onmisbaar doordat zij voedsel produceert, maar ook doordat zij mogelijkheden biedt om de biodiversiteit te versterken, koolstof vast te leggen, water vast te houden, de landschappelijke kwaliteit, de culturele identiteit en ons erfgoed recht te doen, en een gezonde leefomgeving voor mens en dier te bieden. Het is van groot belang dat agrariërs de gelegenheid krijgen om de benodigde transitie zelf mede vorm te geven. Naar aanleiding van een breed gesteunde motie-Klaver ontvangt de Kamer later dit najaar een brief waarin concreter wordt ingegaan op de toekomst van de landbouw, de wijze waarop LNV agrarische ondernemers wil ondersteunen en ook welke rol ketenpartijen daarin spelen

Tekst begroting:

In 2023 staat de stap naar de uitvoering van de integrale gebiedsgerichte aanpak centraal. Het kabinet werkt samen met provincies en andere betrokken partijen aan de uitvoering van een integrale aanpak die zich richt op stikstof, en de (Europese) normen en opgaven voor de waterkwaliteit, bodem, klimaat en biodiversiteit. Met de integrale aanpak stuurt het kabinet op het onontkoombaar realiseren van de doelstellingen. De integrale gebiedsgerichte aanpak zal leiden tot grote aanpassingen in het landelijk gebied. Doel is de natuur te herstellen, de water- en bodemkwaliteit te verbeteren, de uitstoot van broeikasgassen te verlagen en de vergunningverlening weer op gang te brengen voor maatschappelijke opgaven als woningbouw, mobiliteit, bedrijvigheid, landbouw en de energietransitie. De aanpak bestaat

zowel uit landelijke als uit gebiedsgerichte maatregelen. Het NPLG is het beleidskader. Daarin worden richtinggevend, structurerende keuzes en (regionale) doelen op het vlak van stikstof en natuur, klimaat en water vastgelegd als basis voor de integrale gebiedsprogramma's van provincies. Provincies stellen met alle lokale belanghebbenden integrale gebiedsprogramma's op, die uiterlijk 1 juli 2023 klaar zijn. Ze doen dat aan de hand van de kenmerken van het gebied, waarbij in het bijzonder bodem en water sturende factoren zijn. Medio 2023 zal het kabinet het ontwerp-NPLG vaststellen, inclusief de definitieve (regionale) doelen en structurerende keuzes. Parallel worden de sectorale stikstofdoelen uitgewerkt voor de andere sectoren zoals mobiliteit en industrie: begin 2023 richtinggevend en vervolgens medio 2023 definitief.

Op dit moment is er bekend: Inzichten vanuit de lerende evaluatie IBP Vitaal Platteland (IBP-VP) worden gebruikt in de ontwikkeling van het NPLG. Alle handelingsperspectieven die de evaluatie aanreikt (publieke waarden/doelen centraal stellen, visie voor de lange termijn, creëren van duidelijke kaders vanuit het Rijk, het verbinden van beleid en praktijk en doorbreken van sectorale aansturing) worden hierbij ingezet. Inzichten vanuit de Regio Envelop zullen, waar deze relevant en op tijd beschikbaar zijn, ook ingezet worden.

Het NPLG moet een lerend en adaptief programma worden. Hiervoor wordt bij de ontwikkeling gebruik gemaakt van lessen uit het verleden, zoals de lerende evaluatie IBP-VP. Om direct vanaf de start inzichten en verbetermogelijkheden te vergaren en snel bij te kunnen sturen is het PBL gevraagd om een lerende evaluatie (ex durante) uit te voeren.

Reactie Unie:

De toon mbt NPLG in de LNV begroting (bla 6) is anders dan de toon in de miljoenennota en blz 8 LNV. LNV legt de nadruk op technische oplossingen. Deze zijn minder gericht op de draagkracht van het water-bodemsysteem, meekoppelkansen en integrale oplossingen. Er lijkt spanning te zitten tussen de tekst van blz 6 en de overige teksten NPLG.

NOx/ammoniak: Aanpak van stikstof door de industrie richt zich op NOx, stikstofaanpak in de landbouw op ammoniak. Deze zijn niet zondermeer uitwisselbaar. De reductie van ammoniak zorgt ook voor reductie stikstof én verzuring. Reductie van NOx zorgt alleen voor een reductie van stikstof en helpt niet bij het tegengaan van verzuring. Op de zandgronden is verzuring een groot probleem voor de kwaliteit van de natuur.

Pgn125

IBP-VP: Fijn te lezen dat de geleerde lessen uit IBP-VP gebruikt gaat worden bij de ontwikkeling van NPLG. Deze lessen versterken de interbestuurlijke samenwerking. Het inrichten van een adaptief programma is van groot belang. Hiermee kan realisme in het programma gebouwd worden en kan voortschrijden inzicht een volwassen onderdeel uitmaken van de aanpak.

Onderwerp: NPLG/RTL

Blz: 61

Tekst uit begroting:

De overheid neemt de komende jaren veel maatregelen om de stikstofuitstoot te verminderen. Hiermee moet worden voldaan aan de natuur, water en klimaatverplichtingen. Het kabinet heeft in het coalitieakkoord belangrijke ambities gesteld op het terrein van landbouw, natuur, stikstof water en klimaat. Deze doelstellingen dragen bij aan de duurzaamheid van Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 36 200, nr. 1 60 ons land. Ondernemers en projecten - of het nu gaat om industrie, bouw, mobiliteit of landbouw - moeten ervoor zorgen dat hun activiteiten passen binnen de draagkracht van het gebied. Verschillende urgente opgaven op deze terreinen maken dat het landelijk gebied de komende jaren flink gaat veranderen. In het Coalitieakkoord is het hoofddoel van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

vastgelegd: het toekomstbestendig ontwikkelen van het landelijk gebied. Met een integrale, gebiedsgerichte aanpak van deze problematiek kunnen we een betere balans bereiken tussen wat de natuur kan dragen en wat we als samenleving van haar vragen. Het kabinet werkt aan een vitaal landelijk gebied, met een gezonde natuur, een robuust watersysteem, lage impact op het klimaat en met perspectief voor de landbouw. De aanpak hiervan wordt ondersteund door het Transitiefonds landelijk gebied en natuur ter grootte van 24 miljard euro. Op het terrein van stikstof worden aanvullend normerende afspraken gemaakt, zodat het doelbereik verbetert. Er zijn ook minder subsidies nodig doordat deze normerende afspraken een belangrijke bijdrage leveren aan het doelbereik. De subsidies uit het Transitiefonds worden verlaagd met 660 miljoen euro

Reactie Unie

Waterschappen vinden het uitermate belangrijk dat het water bodem systeem (WBS) sturend wordt op de ruimtelijke inrichting van Nederland. Het is zeer verheugend dat de draagkracht van het gebied een centrale positie krijgt in de ruimtelijke ontwikkeling.

Onderwerp: transitiefonds landelijk gebied en natuur

Blz: 61/74

Tekst uit begroting blz 61:

Naast al beschikbare budgetten komt er een Transitiefonds landelijk gebied en natuur met daarin 24,3 miljard euro om tot 2035 bij te dragen aan de doelstellingen op het gebied van natuur, klimaat en water. Het Rijk maakt nu al 504 miljoen euro vrij uit het Transitiefonds voor verschillende versnellingsvoorstellen van provincies om stikstof te reduceren en de kwaliteit van natuur en water te verbeteren. Het kabinet stelt daarnaast 250 miljoen euro beschikbaar om het legalisatieprogramma voor de zogenoemde PASmelders te versnellen.

Tekst begroting blz 74

Ook bij het Transitiefonds zijn versnellingsvoorstellen ingediend die, vooruitlopend op de provinciale gebiedsprogramma's, in de jaren 2022 en 2023 bijdragen aan de doelen in de integrale gebiedsgerichte aanpak: natuur (inclusief stikstof), water en klimaat. De goedgekeurde voorstellen voorzien in de aankoop van onder andere bedrijven, de afwaardering van gronden, innovatie, 60 Idem. Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 36 200, nr. 1 73 kennisontwikkeling, het vergroten van maatschappelijke betrokkenheid en het uitvoeren van Kaderrichtlijn Water (KRW)-, natuur- en stikstofmaatregelen. Hiervoor is in totaal 504 miljoen euro vrijgemaakt.

Reactie Unie:

De waterschappen willen geen vertraging in de uitvoering. Zijn positief over het op korte termijn beschikbaar stellen van budget voor versnellingsopgaven (ook voor KRW maatregelen). Dit kan ervoor zorgen dat de uitvoering niet stagneert. De waterschappen vinden het wel van belang dat maatregelen die op korte termijn tot uitvoering komen aansluiten op de draagkracht van het water-bodemsysteem, klimaatvoorspellingen lange termijn en lock in's voorkomen worden.

LNV heeft geen geld gereserveerd voor uitvoeringskosten VNG en gemeenten en UvW en waterschappen, vooruitlopend op het transitiefonds 2024. De komende maanden moet in de regio intensief gewerkt worden aan het opstellen van de gebiedsplannen. UvW en VNG zijn hierin een belangrijke speler en hebben bij het Rijk een aanvraag ingediend voor financiering. De aanvraag is niet in deze begroting meegenomen. Waardoor waterschappen en gemeenten feitelijk niet over de capaciteit beschikken om mee te werken aan gebiedsplannen. Hiermee ontbreekt een belangrijke pijler onder het NPLG.

Onderwerp: Kennis en Innovatie Convenant
Blz: 70
Tekst uit begroting: Het huidige Kennis en InnovatieConvenant (KIC) is ondertekend door dertig partijen, waaronder zeven departementen. Het vormt de basis van het missiegedreven kennis- en innovatiebeleid en omvat de periode 2020-2023. LNV werkt binnen het KIC met een groot aantal partners, waaronder de topsectoren Agri&Food, Tuinbouw&Uitgangsmaterialen en Water&Maritiem aan de Kennis en Innovatie Agenda Landbouw Water en Voedsel (KIA LWV). In lijn met het coalitieakkoord wordt in 2023 een nieuw KIC opgesteld voor de periode na 2024.
Reactie Unie: De Unie is een van de samenwerkingspartners in het Kennis en Innovatie Convenant voor landbouw, water en voedsel.

5 ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Onderwerp: Energieopwek
Blz: 15
Tekst uit begroting: Het is van groot belang dat Nederland minder afhankelijk wordt van de import van aardgas uit Rusland, de energievoorziening klimaatneutraal maakt en het toekomstige energiesysteem efficiënt vormgeeft.
Reactie Unie: De waterschappen leveren een flinke bijdrage met het opwekken van zonne- en windenergie op hun assets en daarnaast met een flinke hoeveelheid groen gas.

Onderwerp: Energiebesparing
Blz: 16
Tekst uit begroting: Een ander belangrijk doel is energiebesparing. Minder energiegebruik betekent minder noodzaak van duurzame opwek, transportcapaciteit en import. De energiebesparingsplicht voor maatregelen die een terugverdientijd kennen van vijf jaar of minder wordt in 2023 uitgebreid naar vergunningsplichtigen en ETS-bedrijven. Daarnaast wordt de zogenaamde Erkende maatregelenlijst geactualiseerd en wordt de monitoring en het toezicht op de besparingsplicht geïntensiveerd.
Reactie Unie: De Unie is in gesprek met EZK over een concernaanpak om de energiebesparingsplicht in te vullen. Hierbij pleit de Unie voor een integrale benadering. De verwachting is dat het energieverbruik in absolute zin zal stijgen vanwege de verwachte toename van productie van groen gas en als gevolg van strengere zuiveringseisen, zoals medicijnenresten verwijderen. Het absolute energieverbruik zal bovendien stijgen door de toename van de bevolking en de impact van klimaatverandering. Wel zal er continue aandacht zijn voor energie-efficiënte uitvoering van de taken.

Onderwerp: Warmtenetten / aquathermie
Blz: 299
Tekst uit begroting: Nieuwe Warmte Nu!

<p>Dit project heeft als doel de aanleg van duurzame collectieve warmtesystemen te versnellen. Het veruit grootste deel van het voorstel betreft de aanleg van warmtenetten om bestaande woningen duurzaam te verwarmen. Daarnaast richt het voorstel zich op collectieve warmte in de glastuinbouw, die op termijn ook kan worden gebruikt voor de verwarming van de omliggende bebouwde omgeving. Een derde onderdeel van het voorstel is een innovatie- en leerprogramma, gericht op het implementeren van innovaties, zodat de opgedane kennis en ervaring ook bij andere warmtenetten wordt toegepast. In projecten worden verschillende technieken toegepast zoals afvalwarmte, warmte-koude opslag, aquathermie en geothermie.</p>
<p>Reactie Unie: Nieuwe Warmte Nu! Krijgt 200 miljoen voor de komende drie jaar voor de aanleg van warmtenetten. Er gaan hiermee 10 projecten van start en dat is heel goed nieuws voor aquathermie, zeker als het open netten betreft waarbij door verschillende bronnen te mixen leveringszekerheid kan worden geboden. Van belang is om bij de aquathermieprojecten ook direct de monitoring van de koude-effecten van de lozingen mee te nemen; zodat de kennis die daarmee wordt opgedaan gebruikt kan worden voor het 'vlot en voorspelbaar' kunnen doorlopen van vergunningtrajecten voor nieuwe (grote) aquathermielocaties.</p>

Onderwerp: Aquathermie
Blz: 131
<p>Tekst uit begroting: Daarnaast wordt binnen de hekjes de maximale subsidie-intensiteit verhoogd van € 300 per ton CO₂ naar € 400 per ton CO₂, om meer ruimte te creëren voor technieken met een hogere subsidie-intensiteit (zoals aquathermie, zonthermie en restwarmte).</p>
<p>Reactie Unie: Dit betekent dat de financiële haalbaarheid van aquathermieprojecten met een derde wordt verhoogd; dat is goed nieuws voor de grootschalige toepassing van energie uit oppervlaktewater.</p>

Onderwerp: Groen Gas en SDE
Blz: 131
<p>Tekst uit begroting: De SDE++ wordt vanaf 2023 aangepast door het plaatsen van hekjes. Een hekje zorgt ervoor dat technieken met een hogere subsidie-intensiteit eerder aan bod komen, doordat voor technieken binnen een hekje budget wordt gereserveerd. Hierbij wordt gewerkt met een budget voor de domeinen waar zich nu knelpunten bevinden: lage-temperatuurwarmte, hoge-temperatuurwarmte en moleculen (onder andere groen gas, geavanceerde hernieuwbare brandstoffen en waterstofproductie). Voor elk van deze domeinen wordt een budget van € 750 mln gereserveerd bij een referentie-openstellingsbudget van € 5 mld. Voor CO₂-afvang, -opslag of gebruik (CCS/CCU) en hernieuwbare elektriciteit wordt geen budget gereserveerd.</p>
<p>Reactie Unie: Instemming met plaatsen van hekjes rondom energiebronnen, zodat meerdere energiedragers worden gesubsidieerd en de gewenste energiemix beter kan worden gerealiseerd. Goed dat dit ook voor groen gas het geval zal zijn. Pleidooi om ook de subsidiering van vergistingsinstallaties voor productie van biogas niet te vergeten (nodig om groen gas te maken) en een subcategorie in te stellen voor installaties op kleinere RWZI's (conform het groen gas rapport van TAUW in opdracht van Unie). Andere aanbevelingen uit dit rapport zijn o.a. opzet van een versnellingsprogramma Groen gas door de waterschappen (opwaarderen van biogas), subsidiering van CO₂ afvang en onderzoek en ontwikkeling van superkritische vergassingstechnieken. Een versnellingsprogramma wordt door de Unie met de VvZB voorbereid om een maatschappelijke bijdrage te leveren aan het onafhankelijk worden van aardgas (uit Rusland).</p>

--

Onderwerp: Klimaatneutraliteit
Blz: 81
Tekst uit begroting: Dit is onderdeel van een aanscherping van het CO ₂ -emissiereductiedoel voor 2030 van – 55% ten opzichte van 1990 voor alle klimaatsectoren, in navolging van de Europese Green Deal. In het ontwerp-Beleidsprogramma Klimaat (Kamerstuk 32813, nr. 1049) heeft het kabinet aangegeven met welke maatregelen zij uitvoering wil geven aan het coalitieakkoord. Zo werkt het kabinet onder meer aan het instellen van een Klimaatfonds, dat (deels) aan de verduurzaming van de industrie ten goede komt. In 2023 maakt het kabinet het Beleidsprogramma definitief en geeft zij aan wat de opgave per klimaatsector voor 2030 wordt, als tussenstap op weg naar klimaatneutraliteit (netto nul emissies) in 2050.
Reactie Unie: De waterschappen bereiden een strategische visie 'Op weg naar klimaatneutraliteit' voor waarmee de sector streeft om in 2035 klimaatneutraal te worden. De motivatie hiervoor is enerzijds gelegen in de grote consequenties van de klimaatverandering voor het waterbeheer in Nederland en anderzijds de mogelijkheden die waterschappen hebben om met hun assets daadwerkelijk reductie van broeikasgasen te reduceren o.a. door de productie van duurzame energie. Definitieve besluitvorming wordt verwacht medio oktober van dit jaar.

Onderwerp: RES
Blz: 130
Tekst uit begroting: Overall in Nederland zijn gemeenten, provincies en waterschappen aan de slag met het opstellen van Regionale Energiestrategieën (RES'en). Op 1 juli 2021 hebben de 30 RES-regio's hun RES 1.0 opgeleverd. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft de RES 1.0 geanalyseerd. De PBL-analyse laat zien dat de RES-regio's op de goede weg zijn. De voorstellen tellen op tot circa 55 TWh. PBL geeft aan dat naar schatting tussen 35,4 TWh en 46,4 TWh daadwerkelijk wordt gerealiseerd in 2030, met een middenwaarde van 40,8 TWh.
Reactie Unie: De RES'en zijn een goed voorbeeld van samenwerking tussen Rijk en decentrale overheden bij vorming van klimaat- en energiebeleid. Waterschappen doen daaraan mee en proberen daarbij een koppeling te leggen met ruimtelijke vraagstukken rondom klimaatadaptatie.

Onderwerp: Uitvoeringskosten klimaat medeoverheden
Blz: 147
Tekst uit begroting: Gemeenten en provincies voeren een groot deel van het Nederlandse klimaat- en energiebeleid decentraal uit. Dit is een complexe opgave en vergt aanzienlijke uitvoeringskracht. Komende jaren zullen zij daarom veel nieuwe arbeidskrachten moeten aantrekken. Daarvoor is in het coalitieakkoord in totaal € 5,6 mld uitgetrokken voor de jaren 2023 tot en met 2030. Naast het vergroten van de uitvoeringskracht van provincies en gemeenten wordt ook het Nationale Programma RES met deze middelen gefinancierd.
Reactie Unie: Waterschappen leveren een belangrijke bijdrage aan het klimaat- en energiebeleid. Zij doen dit o.a. door productie van duurzame energie (biogas, zonne-energie, windenergie en facilitering van

aquathermie) en deelname aan de Regionale Energie Strategieën. De kosten van klimaatbeleid worden door de waterschappen zelf bekostigd uit de opbrengsten van de waterschapsbelastingen. De Raad voor het Openbaar bestuur heeft deze kosten berekend. In geval in de toekomst deze kosten verder gaan dan vanuit de wettelijke taken is te verantwoorden, zouden deze volgens de ROB in aanmerking kunnen komen voor (gedeeltelijke) vergoeding door het Rijk (bijv. aquathermie). Onderzoek moet dit uitwijzen. Voor de waterschappen gaat het niet alleen om personele kosten, maar ook om investeringskosten.

Onderwerp: Waterstof

Blz: 15

Tekst uit begroting:

Ook is een forse inzet nodig op de ontwikkeling van groene waterstofproductie in Nederland. De huidige ambitie is 500 MW elektrolysecapaciteit in 2025 en 3 tot 4 GW in 2030. Tevens wordt ingezet op de ontwikkeling van een landelijk dekkende infrastructuur en de stimulering van de import van groene waterstof.

Reactie Unie:

Een interessante innovatie met opschalingsmogelijkheden is de productie van groene waterstof op rioolwaterzuiveringen. Door toepassing van zuurstof voor de beluchting kan mogelijk het energieverbruik worden gehalveerd en kan problematiek van lokale netcongestie worden tegengaan. Volgend jaar gaat naar verwachting een eerste demonstratieproject bij een waterschap van start. Een mogelijke opschaling wordt door de Unie onderzocht.

Onderwerp: Inkoop en Aanbesteden

Blz: 19

Tekst uit begroting:

Aanbestedingen worden in toenemende mate ingezet als strategisch beleidsinstrument om publieke doelen te bereiken, zoals duurzaamheid en economisch herstel. Om dit te realiseren is een goede verhouding tussen overheid en bedrijfsleven bij aanbesteden belangrijk. Daarom zet EZK in 2022 in op bestaande initiatieven als het vervolg op het programma Beter Aanbesteden en het traject rechtsbescherming bij aanbesteden.

Reactie Unie:

Ook de waterschappen zetten de opdrachten die de waterschappen 'in de markt zetten' strategisch in om voornamelijk de duurzame ambities en afgesproken doelen op onder meer klimaat, circulariteit/grondstoffen in om de benodigde transitie in de maatschappij aan te jagen. Hiervoor hebben de waterschappen een strategie opgesteld: Strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen. Wel maken we ons zorgen dat het traject Rechtsbescherming bij aanbesteden zijn doel niet voorbijstreeft en alleen maar zorgt voor nog meer juridisering van het inkoopproces en verhoogde administratieve lasten aan de kant van opdrachtgevers.

Onderwerp: topsectorenbeleid, innovatie

Blz: 13

Tekst uit begroting:

Het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid van EZK benut de innovatiekracht van de topsectoren om belangrijke bijdragen te leveren aan het vermarkten van vernieuwingen en het aanpakken van sociale en maatschappelijke vraagstukken. De creativiteit en innovatiekracht van startups en scale-ups en andere partners in het ecosysteem zijn de banenmotor van de toekomst en dragen met hun

<p>innovatieve producten en diensten bij aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Nederland scoort internationaal goed op het gebied van concurrentiekracht (World Economic Forum) en innovatie (Global Innovation Index). Om op wereldniveau mee te blijven doen zal Nederland het van innovatie moeten hebben. Daarom zal het kabinet stijging van de R&D-uitgaven door bedrijven en kennisinstellingen extra stimuleren.</p>
<p>Reactie Unie: Waterschappen nemen met projecten deel in de Topsector Water en in de innovatiemissie Landbouw, Water en Voedsel en de innovatiemissie voor Energietransitie en Duurzaamheid. Waterschappen monitoren de gezamenlijke investeringen in kennis jaarlijks in de benchmark Waterschapsspiegel.</p>

<p>Onderwerp: Actieplan groene en digitale banen</p>
<p>Blz: 13-14</p>
<p>Tekst uit begroting: Een uitdaging bij alle opgaven waar EZK voor staat is de grote krapte op de arbeidsmarkt. Zo vormen personeelstekorten op dit moment een grote belemmering voor de klimaat- en digitale transitie. Maar ook voor het realiseren van duurzame groei zijn de tekorten een probleem. Deze kabinetsperiode wil EZK daarom, samen met SZW en OCW, de tekorten aan technici en ICT'ers terugdringen. Dat doet het kabinet middels het Actieplan Groene en Digitale Banen. Doel is om met dit actieplan tot aanvullend beleid te komen. Tegelijkertijd ligt er ook een kans besloten in de arbeidsmarktkrapte. Door voortvarend aan de slag te gaan met digitalisering en andere technologische vernieuwing kunnen we onze productiviteit verhogen, en daarmee onze welvaart. De vindingsrijkheid van bedrijven is hierbij onmisbaar.</p>
<p>Reactie Unie: Ook voor de waterschappen is het tekort aan goed opgeleide technici op mbo, hbo en universitair niveau een uitdaging. Het actieplan groene en digitale banen is urgent en erg welkom.</p>

<p>Onderwerp: Nationale Digitaliseringsstrategie</p>
<p>Blz: 18, 19</p>
<p>Tekst uit begroting: De digitale transitie levert ongekende kansen op voor economie en samenleving. Het kabinet wil die kansen benutten. Op die manier zorgen we voor duurzame economische groei en de aanpak van maatschappelijke uitdagingen rond onderwijs, zorg, klimaat en vergrijzing. Vertrouwen is bij de digitale transitie van essentieel belang. Daarom moeten belangrijke randvoorwaarden als innovatie, veiligheid, eerlijke concurrentie en grip op gegevens geborgd zijn. Zowel het nationale als het Europese handelingsniveau is daarbij relevant. Het kabinet wil in 2023 de samenwerking met Europese lidstaten daarom versterken en risicovolle afhankelijkheden tegengaan. Op die manier kunnen wij een rol spelen bij de mondiale standaarden voor een open, eerlijke en veilige digitale economie. De digitale economie biedt kansen, maar kan ook leiden tot te sterke machtsposities van grote platforms. Consumenten en ondernemers kunnen vaak niet om deze platforms heen. Daarom wordt in 2023 in Europees verband gewerkt aan de implementatie van de Digital Markets Act (DMA) die de markt- en datamacht van grote tech- en platformbedrijven aanpakt ten behoeve van concurrentie en de bescherming van platformgebruikers. Daarnaast wordt in 2023 de implementatie van de Digital Services Act (DSA) voorzien, die ervoor gaat zorgen dat tussenpersonen, zoals platformbedrijven, verantwoord omgaan met content van hun eindgebruikers. Daarnaast heeft de Europese Commissie recentelijk de Data Act gelanceerd waarin belangrijke stappen worden gezet om de data-economie beter te laten werken voor consumenten en ondernemers. EZK zal aandacht houden voor de macht van grote platforms, en waar nodig actie ondernemen aanvullend op de genoemde Europese initiatieven. Digitale vaardigheden en de toepassing van nieuwe digitale technologieën zijn essentieel voor de digitale transitie en het verdienvermogen van Nederland. Om de ambities van het kabinet op dit terrein te realiseren zijn onder andere investeringsvoorstellen op het terrein van artificial intelligence (AI) en</p>

cloud-technologie (IPCEI Cloud) in voorbereiding. Op het terrein van digitale vaardigheden is het kabinet voornemens best practices op het terrein van human capital op te schalen en om via het Nationaal Groeifonds te investeren in onderwijsinnovaties. Op Europees niveau is de AI Act in voorbereiding die beoogt een Europese markt voor betrouwbare en innovatieve AI te creëren.

Nederland is binnen Europa een belangrijk digitaal knooppunt. Het is van belang dat ook in 2023 weer stappen worden gezet om te zorgen dat alle delen van Nederland robuust, snel en veilig internet krijgen. Daartoe wordt onder meer een verkenning opgestart waarin de visie op de digitale infrastructuur wordt uitgewerkt. Om de mobiele connectiviteit op niveau te houden wordt deze kabinetsperiode gewerkt aan het verdelen van de 3,5 GHz-9 en 26 GHz-banden. Ook zet EZK in op het mede vormgeven van de Europese aanpak op het gebied van 5G en veiligheid, waaronder het in kaart brengen en eventueel verminderen van ongewenste afhankelijkheidsrelaties.

Ten slotte is digitale veiligheid een speerpunt van EZK. Voor het veilig houden van de digitale infrastructuur wordt gewerkt aan de nieuwe Netwerk- en Informatie Beveiligingsrichtlijn waarmee beveiligingseisen van toepassing worden op een groter aantal partijen. Ook consumentenbescherming en de versterking van de cyberweerbaarheid van het bedrijfsleven zijn van belang voor digitale veiligheid. Daartoe wordt kennisontwikkeling en innovatie rondom cybersecurity gestimuleerd en ingezet op een veiliger aanbod van ICT-producten en diensten via de Cyber Resilience Act die de Europese Commissie naar verwachting eind 2022 zal presenteren.

Reactie Unie:

We onderschrijven de digitaliseringsambities van het ministerie. De waterschappen digitaliseren volop. Innovatie en transformatie staan hoog op de agenda met als doel om de dienstverlening naar de maatschappij continue te verbeteren. Verschillende waterschappen experimenteren met datalabs, algoritmes en Artificial Intelligence (AI). De verwachting is dat hierdoor betere voorspellingen kunnen worden gedaan, bijvoorbeeld over de waterstanden zodat in geval van droogte of regen beter kan worden ingespeeld op de situatie. De waterschappen herkennen de risico's die datagedreven werken, AI en algoritmen met zich meebrengen en zien het belang van robuust, snel en veilig internet in Nederland.

De Unie van Waterschappen is niet rechtstreeks bij de digitaliseringsactiviteiten van EZK betrokken. Deze afstemming verloopt voornamelijk via het Overheidsbrede Beleidsoverleg Digitale Overheid (OBDO) en de werkgroep Informatiebeveiliging Overheid (IBO) van het ministerie van BZK.

6 FINANCIËN

Geen relevante beleidspunten.

7 BUITENLANDSE ZAKEN/BUITENLANDSE HANDEL EN OS

Onderwerp: Waterbeheer, drinkwater en sanitaire voorzieningen

Blz: 14

Tekst uit begroting:

Ook in 2023 zal Nederland inclusieve toegang tot drinkwater, sanitatie en hygiëne bevorderen om op koers te blijven voor de SDG's. Dit draagt bij aan gezondheid, waardigheid, bespaart tijd in huishoudens - vooral voor vrouwen en meisjes - en creëert ruimte voor onderwijs en productiviteit.

In maart vindt onder covoorzitterschap van Nederland en Tadjikistan de VN Water Conferentie plaats. Dit biedt een podium waarop VN-lidstaten, internationale organisaties, maatschappelijke organisaties en de privatesector zich kunnen committeren aan een collectieve, inclusieve, actiegerichte agenda om de achterstand op alle watergerelateerde SDG's in te lopen. Het gaat om toegang tot drinkwater en sanitaire

voorzieningen voor betere gezondheid van ieder mens; beschikbaarheid van voldoende zoet water voor landbouw en voedselzekerheid; bescherming van huishoudens, steden, economische activiteiten en de natuur tegen droogte, overstromingen en vervuiling; en om internationale samenwerking in grensoverschrijdende stroomgebieden, waar het delen van water tot wederzijdse afhankelijkheid leidt.

Reactie Unie:

De waterschappen dragen via de Blue Deal bij aan de doelstelling van het ministerie van Buitenlandse Zaken om waterbeheer en sanitaire voorzieningen te verbeteren. Daarnaast zijn de waterschappen betrokken bij de voorbereidingen voor de VN Water Conferentie. Dutch Water Authorities is, mede met de Blue Deal, een stakeholder voor deze conferentie. Luzette Kroon maakt namens de waterschappen onderdeel uit van de klankbordgroep die BZ adviseert over de voorbereidingen voor deze conferentie. De versterking van de inzet op de Blue Deal geldt als een van de eerste bijdragen aan de Water Action Agenda. Deze agenda is een belangrijke pijler van de VN Water Conferentie, een bevat een gezamenlijke wereldwijde inzet om sneller te werken aan schoon water en sanitatie wereldwijd.

8 SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Onderwerp: Participatie en inclusie

Blz: 16

Tekst uit begroting:

Wijziging kostendelersnorm

De leeftijdsgrens van de kostendelersnorm wordt verhoogd naar 27 jaar vanaf 1 januari 2023. Dit zorgt ervoor dat jongvolwassenen van 21 tot 27 jaar (bijvoorbeeld kinderen van de bijstandsgerechtigde) niet langer meetellen als kostendeler voor de bijstandsuitkering van huisgenoten. De regering wil met deze wetwijziging ervoor zorgen dat ouders met een bijstandsuitkering geen inkomensonzekerheid ervaren zodra inwonende kinderen 21 jaar worden en wil zo bijdragen aan het voorkomen van dak- en thuisloosheid onder jongeren.

Reactie Unie:

De wijziging van de kostendelersnorm heeft ook gevolgen voor de kwijtschelding. Bijstandsgerechtigde ouders die jongvolwassen kinderen in huis hebben die inkomen hebben, verliezen door de verhoging van de leeftijdsgrens minder snel het recht op kwijtschelding. De wetenschap dat het recht op kwijtschelding niet in gevaar komt, kan ook bijdragen aan het voorkomen van dak- en thuisloosheid onder jongeren.

9 JUSTITIE EN VEILIGHEID

Onderwerp: Crisisbeheersing

Blz: 13

Tekst uit begroting:

Ook komt er een landelijk informatieknooppunt. Dit knooppunt ondersteunt het Rijk, de veiligheidsregio's en andere crisispartners 24/7 in het managen van informatie. De gezamenlijke voorbereiding op specifieke risico's met een bovenregionale en landelijke impact werken we uit in landelijke crisisplannen.

Reactie Unie: het landelijke informatieknooppunt (KCR2) is een instrument waarbij de waterschappen aansluiting willen. Zaak is om komende jaar te kijken hoe dat kan gaan via het netcentrisch werken.

Onderwerp: Drugsdumpingen

Blz: 199

Tekst uit begroting: Michon-Derkzen, I. (VVD) 24077 nr. 491: Motie ingediend over de huidige regeling aanpassen voor ruimere compensatie van gedupeerden drugsdumpingen. De ministeries van J&V en I&W zijn conform de motie in gesprek met betrokken partners. Brief dient voor november 2022 naar de Kamer te worden verstuurd.

Reactie Unie: De Unie is verheugd dat deze motie door de betrokken ministeries voortvarend wordt opgepakt. We hebben er vertrouwen in dat de gesprekken met de betrokken partners zullen leiden tot een verbeterde regeling voor 2023 e.v.

Onderwerp: Cybersecurity

Blz: 14

Tekst uit begroting:

Cybersecurity, vitale belangen en economische veiligheid

De Nederlandse Cybersecurity Strategie (NLCS) beschrijft onze cybersecurity aanpak. Het doel hiervan is de Nederlandse samenleving digitaal veilig te maken. In 2023 worden maatregelen uit het actieplan verder uitgevoerd. De NCTV coördineert dit.

Het kabinet werkt aan een versterkte aanpak om de Nederlandse vitale belangen te beschermen. Centraal in deze aanpak staat in 2023 een herziening van het stelsel en de implementatie van de Europese netwerken informatiebeveiligingsrichtlijn (NIB2-richtlijn) én de richtlijn veerkracht kritieke entiteiten (CER-richtlijn). Omdat cybersecurity belangrijker wordt en de NIB2-richtlijn meer wettelijke taken met zich meebrengt investeert het kabinet in de doorontwikkeling van het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC). In 2023 ontwikkelen we het NCSC verder in de richting van een toekomstbestendig cybersecuritystelsel.

Om zoveel mogelijk organisaties te bereiken en een adequate reactie te organiseren, zetten we in op intensieve publiek-private informatie-uitwisseling die goed aansluit bij de behoefte van de doelgroep. Daarbij bouwen we voort op bestaande initiatieven zoals de Cyber Info/ Intel Cel. Ook organiseren we een nieuwe editie van de cross-sectorale en publiek-private cyberoefening ISIDOOR. Dit op basis van het herziene 'Landelijk Crisis Plan Digitaal'.

Naast de continuïteit van vitale processen richten we ons op de integriteit en exclusiviteit van informatie, op kennis en technologie en op het voorkomen van ongewenste strategische afhankelijkheden. In 2023 werken we verder aan het instrumentarium om kennisveiligheid te borgen. Zo komt o.a. het toetsingskader kennisveiligheid gereed en treedt waarschijnlijk de wet Veiligheidstoets investeringen, fusies en overnames in werking. Bovendien investeren we in het opbouwen van kennis van 'sensitieve' technologieën.

Russische invasie van Oekraïne maakt duidelijk dat we rekening moeten houden met hybride dreigingen. Het gaat hierbij om dwingende, ondermijnende, misleidende of heimelijke activiteiten van of namens statelijke actoren die de nationale veiligheidsbelangen van Nederland kunnen schaden. In 2023 werken we met andere ministeries en partners aan een Rijksbreed responskader om weerbaar te zijn tegen dit soort dreigingen.

Reactie Unie:

Door de zich digitaal transformerende waterschapsprocessen neemt de kans op kwetsbaarheden toe. Tegelijkertijd signaleert het Nationaal Cyber Security Center in haar jaarlijkse Cybersecuritybeeld van Nederland een hogere professionaliseringsgraad onder cybercriminelen en een grotere dreiging van statelijke actoren. De waterschappen werken dan ook hard om hun informatieveiligheid voor de kantoor- en procesautomatisering naar een hoger niveau te tillen. De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) wordt geïmplementeerd en er worden risicoanalyses gemaakt waar de grootste gevaren zitten.

Alle waterschappen zijn aangesloten op het Computer Emergency Response Team Watermanagement (CERT-WM). (Internationale) adviezen over kwetsbaarheden in ICT systemen die door het Nationaal Cyber Security Center worden verstrekt, komen via het CERT-WM bij de waterschappen terecht.

De waterschappen zien graag dat het ministerie voldoende geld voor cybersecurity reserveert, zodat ze hun aanpak verder kunnen ontwikkelen en daarmee hun cyberweerbaarheid vergroten. Met betrekking tot de NIB2- en CER-richtlijn is de verwachting dat deze grote impact zullen hebben, zodat de waterschappen het ministerie verzoeken een uitvoeringstoets voor deze richtlijnen uit te voeren.

10 ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Onderwerp: Modernisering Archiefwet

Blz: 20

Tekst uit begroting:

In 2022 is de Tweede Kamer begonnen met de behandeling van het wetsvoorstel tot modernisering van de Archiefwet 1995. Behandeling in beide Kamers zal naar verwachting duren tot in het jaar 2023. Met dit wetsvoorstel kunnen archieven eerder openbaar worden. Ander belangrijk element van het wetsvoorstel is de duurzame toegankelijkheid van de archieven.

Reactie Unie:

Een belangrijk punt in de voorgenomen modernisering van de Archiefwet is de verkorting van de overbrengingstermijn (waarbinnen stukken gearhiveerd moeten worden). Dat is vooral in het belang van de duurzaamheid van de digitale informatie en wordt door de waterschappen onderschreven. De verkorting van de overbrengingstermijn zorgt er wel voor dat de waterschappen hun informatie op orde moeten hebben. Op dit punt heeft de modernisering van de Archiefwet raakvlakken met de Wet open overheid (Woo) van het ministerie van BZK. De Unie van Waterschappen stimuleert de samenwerking tussen beide ministeries op dit onderwerp.

11 MILJOENENNOTA

Onderwerp: EMU-saldo

Blz: 14

Tekst uit begroting:

De omvangrijke investeringen hebben gevolgen voor de overheidsfinanciën. Deze ambitieuze investeringsagenda leidt tot een begrotingstekort van – 0,9% in 2022 en – 3% in 2023. Tegelijkertijd blijft de staatsschuld in verhouding tot het bruto binnenlands product (bbp) relatief laag: met 49,8% in 2022 en 49,5% in 2023. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door het zogenoemde noemer-effect: de inflatie zorgt voor een hoger (nominaal) bbp, wat gunstig is voor de staatsschuldquote. Hoge inflatie gaat daarnaast wel vaak samen met hogere rentestanden, die zorgen voor toenemende rentelasten op de staatsschuld. Op de middellange en langere termijn zorgen de investeringsagenda van dit kabinet en de vergrijzing voor een uitdaging om de staatsschuld stabiel te houden. Het kabinet spant zich daarom in om wel de noodzakelijke investeringen te doen, maar geen onnodige rekeningen door te schuiven naar toekomstige generaties.

Reactie Unie:

De Rijksbegroting voor 2023 leidt dus tot EMU-tekort van 3%. Ook voor de jaren daarna wordt een tekort verwacht. De decentrale overheden investeren ook veel en dragen daardoor in negatieve zin bij aan het EMU-tekort van ons land. Het kabinet accepteert het EMU-tekort vanwege het belang van

investeringen die in het kader van een groot aantal maatschappelijke opgaven moeten worden gedaan. Daardoor is het niet de verwachting dat het kabinet de decentrale overheden gaat vragen om een bijdrage te leveren aan de verbetering van het EMU-saldo.

Omdat de taken van de waterschappen belangrijk zijn voor de veiligheid, bewoonbaarheid, volksgezondheid en bedrijvigheid in ons land, moeten de waterschappen voldoende mogelijkheden hebben om te kunnen investeren. Daarom hebben de waterschappen, samen met de provincies en de gemeenten, in het kader van de Wet houdbare overheidsfinanciën, voldoende ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. Met het huidige kabinet is voor het jaar 2023 een ruimte van 0,4% BBP afgesproken. Voor de jaren 2024 t/m 2026 moeten in 2023 nog afspraken worden gemaakt. Hierbij zal de Unie samen met VNG en IPO inzetten op voldoende ruimte, zodat de waterschappen, gemeenten en provincies voor de gehele kabinetsperiode zekerheid hebben over de ruimte die zij binnen het EMU-saldo hebben en hun investeringen kunnen blijven uitvoeren.

Onderwerp: Duurzaam land

Blz: 39

Tekst uit begroting:

Een duurzaam land met een klimaatneutrale, fossielvrije en circulaire toekomst en een woning voor iedereen. Klimaatverandering is dé uitdaging van onze generatie en het kabinet spant zich maximaal in om onze planeet en daarmee ook ons eigen land leefbaar te houden. De uitstoot van broeikasgassen en de broeikasvoetafdruk is volgens het CBS in 2021 weer groter geworden, na een daling in 2020. De natuur in Nederland staat onder druk. Biodiversiteit gaat achteruit. Dat is zorgelijk. Daarnaast is de staat van de natuur ook van invloed op ons welbevinden. Op het gebied van diversiteit van fauna op zowel land als in zoet water en moeras laten de indicatoren in de Monitor Brede Welvaart & de SDG's een dalende trend zien

Reactie Unie:

Waterschappen werken hard aan hun eigen energieneutraliteit en faciliteren de verduurzaming van de samenleving door het beschikbaar stellen van de warmtebronnen aquathermie en biogas en hun assets voor de opwek van zon en wind energie.

Onderwerp: Klimaatdoelen via NPLG

Blz: 61

Tekst uit begroting:

De komende periode gaat het Rijk samen met de provincies en maatschappelijke partijen in gesprek over de uitwerking van gebiedsplannen en bijdrage van generieke maatregelen om de regionale doelstellingen te halen. Ook op het terrein van klimaat, water en natuur worden nog doelstellingen bepaald. Daar liggen moeilijke keuzes in de mate van gerichtheid en de verplichting van uitkoop en het aantal boeren dat geraakt wordt door de stikstofaanpak. In de periode tot oktober 2022 worden de doelen en keuzes verder uitgewerkt en aangevuld en vormen zo een tweede ronde input voor de gebiedsprogramma's. De provincies krijgen richtinggevende budgetten mee. Op het terrein van klimaat en stikstof worden aanvullend normerende afspraken gemaakt zodat het doelbereik verbetert

Reactie Unie:

Voor veengebieden en waterlopen is het van belang om de CO2 emissie te limiteren door bijvoorbeeld het waterpeil te verhogen. Waterschappen kunnen hierover adviseren. Een financiële bijdrage aan dergelijke maatregelen is op zijn plaats.

Onderwerp: de waterkwaliteit

Blz: 61
<p>Tekst uit begroting: Naast al beschikbare budgetten komt er een Transitiefonds landelijk gebied en natuur met daarin 24,3 miljard euro om tot 2035 bij te dragen aan de doelstellingen op het gebied van natuur, klimaat en water. Het Rijk maakt nu al 504 miljoen euro vrij uit het Transitiefonds voor verschillende versnellingsvoorstellen van provincies om stikstof te reduceren en de kwaliteit van natuur en water te verbeteren. Het kabinet stelt daarnaast 250 miljoen euro beschikbaar om het legalisatieprogramma voor de zogenoemde PAS-melders te versnellen.</p>
<p>Reactie Unie: De verbetering van de waterkwaliteit is een complex geheel. Lozingen naar oppervlaktewateren en via riolen zijn debet hieraan. Waterschappen kunnen de belangrijkste knelpunten en de mogelijke aanpak aanwijzen. Hun betrokkenheid bij de ontwikkeling van de waterkwaliteit is noodzakelijk.</p>

Onderwerp:NPLG
Blz: 61/62
<p>Tekst uit begroting: De komende periode gaat het Rijk samen met de provincies en maatschappelijke partijen in gesprek over de uitwerking van gebiedsplannen en bijdrage van generieke maatregelen om de regionale doelstellingen te halen. Ook op het terrein van klimaat, water en natuur worden nog doelstellingen bepaald. Daar liggen moeilijke keuzes in de mate van gerichtheid en de verplichting van uitkoop en het aantal boeren dat geraakt wordt door de stikstofaanpak. In de periode tot oktober worden de doelen en keuzes verder uitgewerkt en aangevuld en vormen zo een tweede ronde input voor de gebiedsprogramma's. De provincies krijgen richtinggevend budgetten mee. Op het terrein van klimaat en stikstof worden aanvullend normerende afspraken gemaakt zodat het doelbereik verbetert. Ook komt er als waarborg voor een goede start, in nauwe samenwerking met alle betrokken partijen, een Uitvoerbaarheidstoets decentrale overheden. Na een voorlopige indiening in januari 2023 leveren in juli 2023 de provincies hun definitieve integrale gebiedsprogramma's op. Na onafhankelijke toetsing en beoordeling worden het NPLG en de verdeling van de budgetten definitief vastgesteld.</p>
<p>Reactie Unie: Samenwerking: De Unie en de waterschappen zijn nauw betrokken bij de uitwerking van NPLG en zitten ook zelf aan tafel. Positief is dat het Rijk samen met de provincies in gesprek gaat met maatschappelijke partijen. Bij de uitvoering van NPLG hebben we de maatschappelijke partijen hard nodig. Sturing: Op het gebied van klimaat en stikstof worden normerende afspraken gemaakt. Opvallend is dat hier het principe van water en bodem sturend ontbreekt. Dat is een gemis. Uitvoerbaarheid: Uitvoerbaarheid van beleid is een belangrijke stap in het proces. De Unie geeft aan dat er veel kennis en kunde beschikbaar is bij waterschappen en is voorstander van een uitvoerbaarheidstoets.</p>

12 DELTAFONDS

Onderwerp: klimaatadaptatie
Blz: 20 en 21
<p>Tekst uit begroting: Een belangrijke manier om Nederland voor te bereiden op de gevolgen van klimaatverandering is om te werken aan de transitie naar een klimaatbestendige inrichting. Dit wordt gestimuleerd vanuit het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie via een stappenplan waarin alle overheden gezamenlijk de kwetsbare onderdelen van de ruimtelijke inrichting aanpakken. Dit wordt verder ondersteund via een scala aan activiteiten en producten, zoals een kennisportaal, themabijeenkomsten, netwerken, ontwikkeling van standaarden en monitoring. Het werk voor het Deltaprogramma Ruimtelijke</p>

Adaptatie wordt uitgevoerd in samenhang met de uitvoering van de Nationale Klimaatadaptatiestrategie.

Onderwerp: klimaatadaptatie

Blz: 27

Tekst uit begroting: Tijdelijke Impulsregeling Ruimtelijke Adaptatie In het bestuursakkoord ruimtelijke adaptatie is afgesproken dat IenW een tijdelijke impulsregeling zal uitwerken. De regeling is per 1 januari 2021 van start gegaan. Het doel is om de uitvoering van klimaatadaptatiemaatregelen door decentrale overheden te versnellen. Aanvragen kunnen worden gedaan tot einde 2023. Er is een beleidsreservering van € 200 miljoen in het Deltafonds opgenomen.

Onderwerp: klimaatadaptatie

Blz: 59

Tekst uit begroting: Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie In de periode 2022-2027 wordt vanuit het artikel 5.04 Reserveringen € 12,6 miljoen overgeboekt naar artikel 1 Investeren in waterveiligheid ter financiering van kennis en monitoring Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie en € 0,9 miljoen naar PBL (hoofdstuk XII) voor de bijdrage aan het onderzoeksprogramma klimaatadaptatie.

Reactie Unie: Zie reactie klimaatadaptatie begroting IenW

Onderwerp: beleidstafel wateroverlast en hoogwater

Blz: 21

Tekst uit begroting: Beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater
In 2022 is binnen de beleidstafel wateroverlast en hoogwater een analyse uitgevoerd van de opgetreden extreme neerslag in de zomer van 2021 in Limburg met als doel om, nu en in de toekomst, beter voorbereid te zijn voor de gevolgen van een periode van extreme neerslag. Voor 2023 zijn middelen van uit de investeringsruimte (artikel 5.04) toegevoegd om de voortgang van uitvoering adviezen beleidstafel te kunnen monitoren.

Reactie Unie: Eind 2022 zal de Beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater haar eindadvies publiceren. Van belang is dat partijen vervolgens met de aanbevelingen aan de slag gaan. Goed dat in het Deltafonds middelen zijn gereserveerd om de voortgang en uitvoering te kunnen monitoren.

Onderwerp: HWBP-solidariteitsbijdragen waterschappen

Blz: 76

Tekst uit begroting:

Tabel 53 Overzicht Hoogwaterbeschermingsprogramma

Oorspronkelijke financiering		Totaal	t/m 2021	2.022,00	2.023,00	2.024,00	2.025,00	2.026,00	2.027,00	2028-2036
Bijdragen										
Waterschappen	Totaal	251	251	0	0	0	0	0	0	0
<i>Spoedwet</i>	<i>HWBP-2</i>	239	239							0
	<i>HWBP</i>	4	4							0
<i>Overige bijdrage</i>	<i>HWBP-2</i>	8	8							0
Rijk	Totaal	1.015	929	86	0	0	0	0	0	0
<i>Oorspronkelijke financiering</i>	<i>HWBP-2</i>	967	926	41						0
	<i>HWBP</i>	49	4	45						0
Totaal bijdragen oorspronkelijke financiering		1.267	1.181	86	0	0	0	0	0	0
Bestuursakkoord Water										
Bijdragen		Totaal	t/m 2021	2.022	2.023	2.024	2.025	2.026	2.027	2028-2036
Waterschappen	Totaal (50%)	4.688	1.494	216	213	213	213	213	213	1.915
	<i>HWBP-2</i>	799	799							0
	<i>HWBP</i>	3.162	580	175	165	151	141	152	168	1.629
	Projectgebonden aandeel (10%)	726	114	40	48	62	71	61	44	286
Rijk	Totaal (50%)	4.688	1.078	209	407	513	524	481	275	1.202
	<i>HWBP-2</i>	808	427	31	114	86	1	64	21	65
	<i>HWBP</i>	3.880	651	178	293	428	523	416	254	1.137
Rijksbijdrage Rijkskeringen HWBP		688	27	21	31	38	40	43	58	429
Totaal bijdragen Bestuursakkoord Water		10.064	2.599	445	651	764	777	736	546	3.546
Totaal bijdragen		11.330	3.779	531	651	764	777	736	546	3.746

Reactie Unie:

De tabel op deze pagina geeft inzicht in de raming van financiële bijdragen van de waterschappen in de verschillende jaren aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Omdat de tabel voor ieder jaar het totaalbedrag bevat wat de waterschappen op grond van de Waterwet moeten bijdragen alsmede een raming van de projectgebonden bijdragen, kan het totaal van de solidariteitsbijdragen van de waterschappen worden afgeleid. Meerdere keren per jaar voorziet het Uniebureau de waterschappen op basis van vergelijkbare overzichten van ramingen van de solidariteitsbijdragen op individueel waterschapsniveau in meerjarenperspectief. De tabel die nu in de ontwerpbegroting 2023 van het Deltafonds is opgenomen komt overeen met de laatste raming uit maart jl. die het Uniebureau aan de waterschappen beschikbaar heeft gesteld. Dit betekent dat er voor de waterschappen wat betreft hun financiële bijdrage aan het HWBP geen verrassingen uit het Deltafonds voortvloeien.

13 GEMEENTEFONDS

Onderwerp: Nieuwe financieringssysteem gemeenten en provincies na 2026

Blz: Gemeentefonds 12 en Provinciefonds 10

Tekst uit begroting Gemeentefonds:

6) Eenmalige rijksbijdrage

Het Rijk werkt met gemeenten en provincies door aan een nieuwe financieringssysteem vanaf 2026. In aanloop daarnaartoe stelt het kabinet voor gemeenten € 1 mld. extra in 2026 beschikbaar. Daarvan wordt een bedrag van € 76 mln. aan het Btw-compensatiefonds toegevoegd.

Tekst uit begroting Provinciefonds:

5) Eenmalige rijksbijdrage

Het Rijk werkt met gemeenten en provincies door aan een nieuwe financieringssysteem vanaf 2026. In aanloop daarnaartoe stelt het kabinet voor provincies € 100 miljoen extra in 2026 beschikbaar. Daarvan wordt een bedrag van € 20 miljoen aan het Btw-compensatiefonds toegevoegd.

Reactie Unie:

Het gesprek in het voorjaar van 2022 over een nieuwe financieringssysteem voor de gemeenten en provincies zoals dat elders in deze analyse wordt geschetst werd vrij sterk gedomineerd door het feit dat de financiën van gemeenten en provincies vanaf 2026 als gevolg van het coalitieakkoord onder druk waren komen te staan. Weliswaar werden voor de kabinetsperiode 2022 t/m 2025 extra middelen beschikbaar, maar als gevolg van hetzelfde akkoord was er in 2026 op basis van de huidige cijfers fors minder geld via het Gemeente- en Provinciefonds beschikbaar dan in de jaren t/m 2025.

De opgenomen passages uit het Gemeente- en Provinciefonds geven aan dat er voor het jaar 2026 eenmalig € 1 miljard beschikbaar wordt gesteld voor de gemeenten en € 100 miljoen voor de provincies. Hiermee wordt een deel van terugval in middelen voor beide overheden gedekt. Als samenwerkingspartner van de provincies is het voor de waterschappen een goede zaak dat de financiële positie van de gemeenten en provincies verbetert.

Onderwerp: Nieuwe financieringssysteem gemeenten en provincies na 2026

Blz: Gemeentefonds 12 en Provinciefonds 10

Tekst uit begroting Gemeentefonds:

6) Eenmalige rijksbijdrage

Het Rijk werkt met gemeenten en provincies door aan een nieuwe financieringssysteem vanaf 2026. In aanloop daarnaartoe stelt het kabinet voor gemeenten € 1 mld. extra in 2026 beschikbaar. Daarvan wordt een bedrag van € 76 mln. aan het Btw-compensatiefonds toegevoegd.

Tekst uit begroting Provinciefonds:

5) Eenmalige rijksbijdrage

Het Rijk werkt met gemeenten en provincies door aan een nieuwe financieringssysteem vanaf 2026. In aanloop daarnaartoe stelt het kabinet voor provincies € 100 miljoen extra in 2026 beschikbaar. Daarvan wordt een bedrag van € 20 miljoen aan het Btw-compensatiefonds toegevoegd.

Reactie Unie:

Het gesprek in het voorjaar van 2022 over een nieuwe financieringssysteem voor de gemeenten en provincies zoals dat elders in deze analyse wordt geschetst werd vrij sterk gedomineerd door het feit dat de financiën van gemeenten en provincies vanaf 2026 als gevolg van het coalitieakkoord onder druk waren komen te staan. Weliswaar werden voor de kabinetsperiode 2022 t/m 2025 extra middelen beschikbaar, maar als gevolg van hetzelfde akkoord was er in 2026 op basis van de huidige cijfers fors minder geld via het Gemeente- en Provinciefonds beschikbaar dan in de jaren t/m 2025.

De opgenomen passages uit het Gemeente- en Provinciefonds geven aan dat er voor het jaar 2026 eenmalig € 1 miljard beschikbaar wordt gesteld voor de gemeenten en € 100 miljoen voor de provincies. Hiermee wordt een deel van terugval in middelen voor beide overheden gedekt. Als samenwerkingspartner van de provincies is het voor de waterschappen een goede zaak dat de financiële positie van de gemeenten en provincies verbetert.

14 BELASTINGPLAN

Onderwerp: Aanpassing belastingtarief vennootschapsbelasting

Blz:

Tekst uit begroting:

Voorgesteld wordt de schijfgrens in de vennootschapsbelasting (Vpb) te verlagen van € 395.000 naar € 200.000 vanaf 1 januari 2023. Hierdoor betalen bedrijven met ingang van 1 januari 2023 het hoge Vpb-tarief van 25,8% vanaf een belastbaar bedrag van meer dan € 200.000. Daarnaast

wordt voorgesteld het tarief voor een belastbaar bedrag tot en met € 200.000 te verhogen van 15% naar 19%

Reactie Unie:

Waterschappen kunnen als zij voor bepaalde activiteiten winst maken ook belastingplichtig zijn voor de vennootschapsbelasting. Naast de administratieve verplichtingen die daar uit volgen, moeten zij in die gevallen ook vennootschapsbelasting betalen. Het voorstel leidt er toe dat er in die gevallen meer vennootschapsbelasting moeten afdragen, doordat het opstaptarief omhoog gaat van 15% naar 19% en doordat schijfgrens waarvoor het opstaptarief geldt omlaag gaat naar een belastbaar bedrag van € 200.000. Daarboven geldt een tarief van 25,8%. Waterschappen zijn tegen dit voorstel omdat dit leidt tot grotere afdrachten van waterschappen aan het Rijk.

Onderwerp: Verhogen algemene tarief overdrachtsbelasting van 8% naar 10,4%

Blz: 37

Tekst uit begroting:

Op 1 januari 2021 is de Wet differentiatie overdrachtsbelasting in werking getreden. Eén van de maatregelen in deze wet betreft een beperking van de toepassing van het verlaagde tarief van 2% voor de verkrijging van woningen door opname van een hoofdverblijfcriterium. De verkrijging van woningen die niet bestemd zijn voor eigen gebruik (als hoofdverblijf) is belast tegen het algemene tarief. Het gevolg van deze maatregel is dat beleggers zwaarder worden belast bij de verkrijging van woningen die ter belegging worden aangeschaft. Verder is per 1 januari 2021 het algemene tarief verhoogd van 6% naar 8%. Hiermee is het overdrachtsbelastingtarief op woningen die niet als hoofdverblijf worden gebruikt verhoogd van 2% naar 8% en het tarief van niet-woningen van 6% naar 8%.⁶⁷ Dit voorstel verhoogt dit algemene tarief met ingang van 1 januari 2023 naar 10,4%.

Reactie Unie:

Voorgesteld wordt om het algemene tarief van de overdrachtsbelasting verder te verhogen naar 10,4%. Het gevolg van deze maatregel is veel breder dan de toelichting lijkt te suggereren. Waterschappen zullen bij aan- of verkopen van onroerend goed zoals grond en gebouwen te maken krijgen met de verhoging van dit tarief. Dit betekent extra kosten voor de taakuitoefening van waterschappen en extra druk (op de verhoging van) de belastingtarieven van waterschappen.

Onderwerp: Samenhangende wijzigingen Wet belastingen op milieugrondslag en Wet opslag duurzame energie- en klimaattransitie

Blz: 51

Tekst uit begroting:

Het kabinet neemt voor 2023 een aantal incidentele maatregelen vanwege de hoge energieprijzen. Daartoe stelt het kabinet wijzigingen voor in de energiebelasting. Het gaat om een incidentele verlaging van de energiebelasting voor aardgas en elektriciteit en een tijdelijke hogere belastingvermindering in de energiebelasting. De stijging van de energierekening van huishoudens en het midden- en kleinbedrijf (mkb) wordt op deze manier gedempt.

Vanwege de hoge energieprijzen temporeert het kabinet maatregelen uit het coalitieakkoord die betrekking hebben op de energiebelasting. De verhoging van het tarief op aardgas en de verlaging van het tarief voor elektriciteit als klimaatprikkel in de energiebelasting worden doorgevoerd vanaf 2024 in plaats van 2023. In het coalitieakkoord is ook afgesproken dat een bijmengverplichting voor groen gas wordt geïntroduceerd. Hiervoor is een wetsvoorstel in voorbereiding. Omdat de kosten van de consumptie van aardgas zullen stijgen bij de introductie van de verplichting, verhoogt het kabinet de belastingvermindering per 1 januari 2023.

Verder stelt de regering voor het energiebelastingstelsel te vereenvoudigen. De tarieven voor de opslag duurzame energie- en klimaattransitie (ODE) worden opgenomen in de energiebelasting.

In het coalitieakkoord is afgesproken de tarieven in de energiebelasting per 2023 en 2024 te

wijzigen teneinde een prikkel te geven om minder aardgas te verbruiken en elektrificatie te bevorderen. Gegeven de hoge energieprijzen stelt het kabinet voor om de tariefaanpassingen een jaar uit te stellen naar 2024 en 2025.

Reactie Unie:

Met oog op de stijgende energieprijzen heeft het kabinet besloten om een aantal maatregelen te nemen. Door de veelheid aan opvolgende maatregelen en het opgaan van de ODE in de energiebelasting is een vergelijk tussen de huidige tarieven (2022) en de tarieven vanaf 2023 lastig te maken. Uitgaande van de tabel op bladzijde 58 van het Belastingplan en de huidige tarieven komen wij tot het volgende overzicht:

Aardgas in eurocenten per m3	Tarief 2022	ODE 2022	Tarief+ODE 2022	Tarief 2023	Vergelijk
Schijf 1: 0 – 170.000 m3	€ 0,36322	€ 0,08650	€ 0,44972	€ 0,42270	€ -0,02702
Schijf 2: 170.000 – 1 mln m3	€ 0,06632	€ 0,02390	€ 0,09022	€ 0,09620	€ 0,00598
Schijf 3: 1 mln – 10 mln m3	€ 0,02417	€ 0,02360	€ 0,04777	€ 0,05110	€ 0,00333
Schijf 4: > 10 mln m3	€ 0,01298	€ 0,02360	€ 0,03658	€ 0,03920	€ 0,00262

Elektriciteit in eurocenten per kWh	Tarief 2022	ODE 2022	Tarief+ODE 2022	Tarief 2023	Vergelijk
Schijf 1: 0 – 10.000 kWh	€ 0,03679	€ 0,03050	€ 0,06729	€ 0,05090	€ -0,01639
Schijf 2: 10.000 – 50.000 kWh	€ 0,04361	€ 0,04180	€ 0,08541	€ 0,10050	€ 0,01509
Schijf 3: 50.000 – 10 mln kWh	€ 0,01189	€ 0,02290	€ 0,03479	€ 0,03940	€ 0,00461
Schijf 4: > 10 mln kWh	€ 0,00057	€ 0,00050	€ 0,00107	€ 0,00110	€ 0,00003

Uit dit overzicht blijkt dat het tarief in de eerste schijf in 2023 daalt. Het tarief in de tweede schijf en hoger stijgt. Dit zal gevolgen hebben voor de begrotingen van waterschappen.

Onderwerp: Samenhangende wijzigingen Wet belastingen op milieugrondslag en Wet opslag duurzame energie- en klimaattransitie

Blz: 54

Tekst uit begroting:

In het coalitieakkoord is afgesproken de tarieven in de energiebelasting per 2023 en 2024 te wijzigen teneinde een prikkel te geven om minder aardgas te verbruiken en elektrificatie te bevorderen. Gegeven de hoge energieprijzen stelt het kabinet voor om de tariefaanpassingen een jaar uit te stellen naar 2024 en 2025.

Reactie Unie:

Zie voorgaande reactie.

Onderwerp: Samenhangende wijzigingen Wet belastingen op milieugrondslag en Wet opslag duurzame energie- en klimaattransitie

Blz: 58

Tekst uit begroting:

Het tarief voor aardgas wordt verhoogd in de eerste tot en met vierde verbruiksschijf in de periode 2024 tot en met 2030. In tabel 9 is een overzicht opgenomen van de ontwikkeling van de integrale energiebelastingtarieven. Hierin zijn alle relevante tariefmaatregelen uit het verleden betrokken.

Daarbij is tevens rekening gehouden met de impact van alle additionele maatregelen die nu in het pakket Belastingplan 2023 worden aangekondigd. Het gaat onder meer om de implementatie van variant A+ en het incidentele compensatiepakket voor de energierekening in 2023.

Het tarief voor elektriciteit wordt verlaagd in de eerste tot en met vierde niet-zakelijke en vierde zakelijke verbruiksschijf in 2023 (zie tabel 9).

In de mutaties geldt dat de tarieven voor de eerste verbruiksschijven voor aardgas en elektriciteit in 2023 worden verlaagd in verband met het incidentele energiebelastingpakket.

Het tarief voor aardgas voor verwarming ter bevordering van het groeiproces van tuinbouwproducten wordt in 2023 verhoogd in de eerste tot en met vierde verbruiksschijf (zie tabel 9).

Met de verlaging van het tarief voor elektriciteit en de verhoging van het tarief voor aardgas geeft het kabinet invulling aan het coalitieakkoord.

Tabel 9: Integraal overzicht tarieven en tariefmutaties energiebelasting (in 2023 prijzen)

Tarieven excl. btw	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
<i>Aardgas in eurocenten per m3</i>								
Schijf 1: 0 – 170.000 m3	42,27	53,05	54,65	55,12	55,37	55,71	56,86	57,12
Schijf 2: 170.000 – 1 mln m3	9,62	20,36	28,88	29,43	30,38	31,14	31,98	32,98
Schijf 3: 1 mln – 10 mln m3	5,11	11,70	18,70	19,06	19,84	20,37	20,99	21,81
Schijf 4: > 10 mln m3	3,92	4,45	4,87	4,64	4,63	4,63	4,79	4,90
<i>Elektriciteit in eurocenten per kWh</i>								
Schijf 1: 0 – 10.000 kWh	5,09	9,90	9,08	7,90	7,36	6,96	6,49	6,59
Schijf 2: 10.000 – 50.000 kWh	10,05	8,22	6,12	5,69	5,63	5,65	6,01	6,28
Schijf 3: 50.000 – 10 mln kWh	3,94	3,59	3,47	3,25	3,20	3,17	3,32	3,41
Schijf 4: > 10 mln kWh	0,11	0,17	0,30	0,28	0,27	0,27	0,27	0,27
Belastingvermindering (in €)	777,66	481,06	474,10	449,62	439,67	431,88	428,08	423,45

Het kabinet stelt voor het tarief ODE voor alle verbruiksschijven aardgas, aardgas voor verwarming ter bevordering van het groeiproces van tuinbouwproducten en elektriciteit per 1 januari 2023 in de energiebelasting te integreren door het tarief op € 0 te stellen.

Met deze wijziging wordt de ODE functioneel afgeschaft. Met ingang van 2024 wordt de Wet ODE formeel afgeschaft door intrekking van de wet.

Reactie Unie:

Zie voorgaande reactie.

Onderwerp: Verhoging onbelaste reiskostenvergoeding

Blz: 12

Tekst uit begroting:

Gelet op de stijging van de kosten en het feit dat het maximum van de onbelaste reiskostenvergoeding sinds 2006 niet is gewijzigd, is het kabinet voornemens om het maximum van de onbelaste reiskostenvergoeding per 1 januari 2023 te verhogen tot € 0,21 per kilometer. Het maximum van de onbelaste reiskostenvergoeding wordt hiermee sneller verhoogd dan in het coalitieakkoord was afgesproken. De

recente snelle stijging van de kosten is doorslaggevend geweest voor deze versnelde verhoging. Hiermee geeft het kabinet tevens invulling aan de motie Heinen en Inge van Dijk van 5 april jl., die het kabinet oproept om bij het pakket Belastingplan 2023 te bezien of de onbelaste reiskostenvergoeding eerder kan worden verhoogd. Per 1 januari 2024 zal het maximum vervolgens verder worden verhoogd naar € 0,22 per kilometer.

Reactie Unie:

De verhoging van het maximumbedrag van de onbelaste reiskostenvergoeding biedt werkgevers de mogelijkheid om onbelast een hogere vergoeding te geven voor de zakelijke kosten die een werknemer maakt.